

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

KOMPARACE PROGRAMŮ ZDRAVÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZAČÍT SPOLU

Comparison of the Healthy Nursery School and Start Together Projects

Bakalářská práce

Ivana Kalábová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Danuška Tomanová, CSc.

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Danuše Tomanové, CSc. za velmi cenné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 VÝCHOZÍ KONCEPCE MATEŘSKÉ ŠKOLY	8
1.1 Vznik ŠVP	9
1.2 Filozofie školy	9
1.3 Cíle ŠVP	9
2 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU MATEŘSKÉ ŠKOLY	10
2.1 Fyzikální a organizační podmínky mateřské školy	10
2.2 Limity aktivit mateřské školy	11
2.3 Životospráva	11
2.4 Školní vzdělávací program (ŠVP)	12
2.5 Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)	13
2.6 Spolupráce MŠ	14
2.6.1 Spolupráce s rodiči	14
2.6.2 Spolupráce s obcí	17
2.7 Závěrečné zhodnocení	18
3 ALTERNATIVNÍ PROGRAMY ZDRAVÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZAČÍT SPOLU .	19
3.1 Zdravá škola, vznik a vývoj projektu	19
3.2 Začít spolu, vznik a vývoj projektu	20
3.3 Definice pojmů posuzovaných programů	20
4 CÍL, HYPOTÉZA A METODIKA ŠETŘENÍ.....	23
5 ZDRAVÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA, ZAČÍT SPOLU, KOMPARACE, INSPIRACE.....	24
5.1 Tabulka č.1 Filozofie.....	24
5.2 Tabulka č.2 Cíle programů.....	25
5.3 Tabulka č. 3 Zásady	26
5.4 Tabulka č. 4 Obsah vzdělání	35
5.5 Tabulka č. 5 Evaluace, hodnocení, evaluační nástroje.....	36

6 VÝSLEDKY A KOMPARACE	38
6.1 Inspirace pro inovaci ŠVP	40
6.2 Seznámení spolupracovníků s výsledky komparace	42
6.3 Šetření.....	43
6.3.1 Cíle šetření.....	43
6.3.2 Ověření hypotézy	47
6.3.3 Vyvození závěrů.....	48
6.3.4. Vize změny ŠVP	48
7 JEDNÁNÍ SE ZŘIZOVATELEM	49
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	55

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Komparace projektů Zdravá mateřská škola a Začít spolu. Téma mě oslovilo z důvodu, který souvisel s mým jmenováním do pozice vedoucí učitelky MŠ.

Naše mateřská škola je součástí právního subjektu Základní škola a mateřská škola. Tato škola podléhá řediteli základní školy, což může některé náměty a návrhy pracovního týmu mateřské školy ovlivňovat pozitivně i negativně. Také jednání se zřizovatelem je v některých případech zprostředkované.

Vzdělávání na mateřské škole v době mého nástupu do funkce vedoucí učitelky v roce 2010 probíhalo tak, jako na většině mateřských škol podle školního vzdělávacího programu vytvořeného na základě RVP PV. Do školního vzdělávacího programu byly také zařazeny prvky environmentální výchovy, které vyplývaly z umístění naší mateřské školy na okraji obce. Škola byla zařazena do projektu Mrkvička a spolupracovala se střediskem ekologické výchovy Sluňákov v Horce nad Moravou.

Přemýšlela jsem, co je možné v podmínkách a práci naší školy zlepšit, vytvořit nový návrh práce, aby byl zajímavý pro děti, rodiče i nás – pedagogické pracovníky. Začala jsem se zajímat o různé projekty uskutečňované na jiných MŠ, seznamovat se s nimi, promýšlet, který z nich by byl kompatibilní s podmínkami naší školy. Po důkladném zvážení situace na naší mateřské škole jsme se s celým týmem rozhodli provést celkovou analýzu současného stavu školy. K tomuto účelu jsme také využili anketu mezi rodiči a na základě výsledků se můžeme rozhodnout, jakým směrem se vydat.

Provedli jsme analýzu podmínek školy, činností školy, životosprávy, ŠVP, DVPP, spolupráce s rodiči a obcí. Po zhodnocení výsledků jsme se rozhodli prostudovat projekty „Zdravá MŠ“ a „Začít spolu“, posoudit je, porovnat a zjistit, který projekt by naší MŠ lépe vyhovoval nebo z kterého projektu bychom mohli uplatnit alespoň ty prvky, které zkvalitní práci školy.

Cílem mé bakalářské práce bude Komparace projektu Zdravá mateřská škola a projektu Začít spolu. Porovnáním projektů zjistím nejen jejich shody a rozdíly navzájem, ale hlavně jejich možnou shodu a rozdíly s předpoklady naší školy. Budu zjišťovat, které náměty, inspirace a informace můžeme uplatnit v současném ŠVP. Ve své práci budu porovnávat filozofii projektů, cíle, zásady, obsahy, evaluační nástroje a hledat náměty pro inovaci současného ŠVP.

Vycházet budu především z informačních zdrojů, které publikují příklady dobré praxe, výsledky šetření v podmínkách předškolního vzdělávání pro potřebu pedagogů. Internetové zdroje zabývající se zdravým životním stylem v souvislosti se mnou sledovaným problémem také nebudou opomenuty. Mezi sledované texty budou patřit zveřejněné zkušenosti škol praktikujících některý ze sledovaných programů předškolního vzdělávání. Základními zdroji budou publikace Zdravá mateřská škola (1995), Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (2000) a Začít spolu (2003). K dalším informačním zdrojům budou patřit periodika zabývající se předškolní výchovou, zejména Učitelské noviny, Informatorium 3-8, Předškolná výchova.

1 VÝCHOZÍ KONCEPCE MATEŘSKÉ ŠKOLY

Mateřská škola stojí na okraji obce, a proto je možný blízký kontakt s přírodou. Tato vnější příležitost logicky vedla k zaměření vzdělávacího programu na environmentální výchovu. V provozu je od 13. března roku 1981. Je čtyřtřídní s kapacitou 104 dětí. Třídy jsou umístěny ve dvou jednopatrových pavilonech. Spojovací chodbou jsou pavilony spojeny s hospodářskou částí. V hospodářské části byla v prvopočátku umístěna prádelna, sklady, kuchyň s jídelnou a kotelna. V současné době zůstala v hospodářské části mateřské školy pouze kotelna a jeden malý sklad, který je svou velikostí nedostačující. Prádelna a zbývající sklad byl přestavěn pro potřeby městské policie. Kuchyň s jídelnou slouží veřejnosti a jídlo pro mateřskou školu je ze školní stravovny v základní škole převáženo na vozíku zhotoveného k tomuto účelu. Budova ZŠ stojí v těsné blízkosti mateřské školy i s přilehlým sportovním areálem, který je hojně využíván k pohybovému vyžití dětí.

Mateřská škola je obklopená dostatečně velkou zahradou se čtyřmi pískovišti a poskytuje dětem prostor pro pohybové aktivity, hry i odpočinek. Charakter města a poloha naší školy (okraj města) nám umožňuje vycházet denně do přírody a pozorovat její proměny.

Děti jsou do tříd děleny podle věku (dvě třídy starších dětí a dvě třídy mladších). Pro lepší orientaci dětí i rodičů po mateřské škole jsou třídy pojmenovány. I. třída - Květinčky, II. třída - Berušky, III. třída – Motýlci a IV. třída – Koťátka. V každé třídě je 26 dětí.

O vzdělávání a výchovu dětí se stará osm pedagogických pracovníků. Jedna učitelka má titul Mgr., dvě Bc., ostatní učitelky mají střední pedagogickou školu. Celkový počet pracovníků úvazků pedagogických pracovníků je 7,5, přestože na 104 dětí náleží úvazek 7,92 (Olomoucký kraj, 2013).

Obdobná situace je také u provozních pracovníků. O čistotu se starají tři provozní pracovníci. Mimo úklid a pomoc v péči o děti musí pracovníci převážet dvakrát až třikrát denně várnice s jídlem pro děti ze školní jídelny do mateřské školy. Dále musí tři provozní pracovníci zajistit vydávání jídla ve čtyřech třídách při pracovním úvazku 2,66.

1.1 Vznik ŠVP

Náš první školní vzdělávací program byl zpracovaný na základě RVP PV v roce 2002. Po úpravě RVP PV v roce 2004, která byla uskutečněna na základě návrhu nového školského zákona, byl aktualizován také náš školní vzdělávací program. Další inovace probíhaly dle potřeby v roce 2008 a dále v roce 2011. Změny pouze formální, na základě připomínek ČŠI.

ŠVP obsahuje nabídku celé školy. Každá třída na základě RVP PV a ŠVP zpracovává třídní vzdělávací program s přihlédnutím k charakteru třídy. TVP jsou uloženy v jednotlivých třídách. Za naplňování cílů, které se prolínají každodenními činnostmi a příležitostmi, zodpovídají všichni zaměstnanci školy.

1.2 Filozofie školy

Naši filozofie je rozvíjet samostatné a zdravě sebevědomé děti, respektovat jejich možnosti, zájmy a potřeby s ohledem na vývojové, věkové a individuální zvláštnosti. Ve spolupráci s rodiči sledovat osobní pokrok každého dítěte, vytvářet prostředí důvěry mezi dítětem, učitelkou a rodiči. Vytvářet základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Podporovat vytváření společensky a osobnostně žádoucích postojů a hodnotových orientací a utvářet správné mezilidské vztahy.

1.3 Cíle ŠVP

1. Budování bezpečného, harmonického a evokujícího prostředí, vytváření pozitivního radostného klimatu.
2. Utváření zdravě sebevědomé empatické osobnosti se zájmem o další vzdělávání.
3. Vybavení mateřské školy potřebami k modernímu vyučování (technika, učební pomůcky, odpovídající nábytek).
4. Stabilní tým kvalifikovaných spolupracovníků se zájmem o rozšiřování odborných znalostí (pedagogika, informatika), dobrá spolupráce na základě důvěry a otevřenosti.

2 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU MATEŘSKÉ ŠKOLY

Aby bylo možno zjistit, zda mateřská škola funguje ke spokojenosti rodičů, všech pracovníků školy i zřizovatele, byla provedena celková analýza školy. Vedoucí učitelka společně se spolupracovnicemi vybraly oblasti hodnocení pro analýzu podmínek školy. Výsledky vyhodnotila vedoucí učitelka MŠ. Ta byla doplněná o anketu pro rodiče a rozhovor se zřizovatelem. Účelem bylo zjištění, co by bylo možno změnit k větší spokojenosti všech zúčastněných a především, co by bylo ku prospěchu dětem, jejich rozvoji.

2.1 Fyzikální a organizační podmínky mateřské školy

Každá třída má vlastní hygienické zázemí, samostatnou šatnu pro děti i dospělé, kuchyňku a hernu. Škola má malé kabinety na pomůcky, malou sborovnu a kancelář vedoucí učitelky. Každá třída má svůj vlastní vchod. Na odpolední odpočinek se denně rozkládají dětem v herně lehátka.

Současné prostorové uspořádání třídy, herny, šatny, umývárny a dětského WC odpovídá nárokům pedagogů na bezpečný pohyb dětí. Nábytek, jeho velikost i povrch je v souladu s vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. Dostupnost hraček a pomůcek odpovídá požadavkům dle RVP PV. Velikost vnitřních prostor neodpovídá vyhlášce č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých počtu přijatých dětí. Norma navrhuje na tyto prostory 23 dětí, přijatých dětí je na třídu 26.

Vnitřní prostor neumožňuje vytváření koutků pro děti, protože se tím zmenšuje volný prostor na společné pohybové aktivity. Zahrada vyžaduje úpravy (povrch hřiště, zastínění, odhlučnění). Škola nemá žádné přístroje na ozdravení ovzduší. Celkově je třeba vylepšit vybavení školy i zahrady (pomůcky, hračky, tělovýchovné nářadí, zahradní nábytek).

V rámci revitalizace objektu byla opravena střecha, provedeno zateplení budov, výměna oken a dveří. Dále byla provedena komplexní výměna radiátorů a topného systému.

2.2 Limity aktivit mateřské školy

Pro děti je připraven dostatek rozmanitých činností například podzimní karnevaly, vítání jara, návštěva hvězdárny, Den dětí, soutěže dětí, zájmové kroužky pro děti. Finanční a časové možnosti neumožňují návštěvy divadla v okresním městě, divadelní společnosti navštěvují naši MŠ. Z téhož důvodu chybí také návštěvy dopravního hřiště v okresním městě a aktivity jako je plavání, saunování, lyžování. Všechny tyto činnosti a aktivity jsou závislé na přepravě dětí. Zajišťování autobusu pro malé skupiny dětí je finančně náročné a přeprava dětí linkovým autobusovým spojením je časově nevhodná. Není také možno zajistit bezpečný pedagogický dozor. Chybí prostory pro sušení vlhkého oblečení a pomůcky pro čištění oděvů a obuvi.

Velkou oblibu u rodičů mají kroužky, kterým se učitelky věnují podle svého osobnostního zaměření. Problémem je pouze to, že jsou naplňovány tak, aby se jich mohly účastnit především děti z nejstarší věkové skupiny, teprve zbytek tvoří děti mladší. Jsou to tyto kroužky: angličtina (přijímají se děti, které mají správnou výslovnost v mateřském jazyce), výtvarná výchova (kroužek pro nadanější děti, protože jejich práce jsou posílány do soutěží), hudebně pohybový (děti se účastní různých vystoupení, např. Mateřinka), křesťanský (pro děti nábožensky založených rodičů, vede jej učitelka s příslušným vzděláním – kurz katecheta), sportovní hry a zdravé pískání. Počet dětí v jedné skupině se odvíjí podle náročnosti (sportovní hry - 20 dětí, angličtina - 12 dětí v jedné skupině). Limity v aktivitách vhodných pro zdravé, aktivní využití volného času vidím i v rodinách. Rodina může mnohé činnosti realizovat v rámci podpory zdravého životního stylu v domácím programu. Tak zahájí požadované setkání i s dětmi mladšími.

2.3 Životaspráva

Zjištěné klady a zápory: Spolupráce mezi školní jídelnou a mateřskou školou má určité rezervy. Ne vždy je školní jídelna ochotna přistoupit na požadavky mateřské školy.

Jídelníček je dodržován podle norem, ale je stereotypní a nepružné jsou reakce na rodiči a učitelkami navrhované změny, týkající se nových potravin a pokrmů. Zatím nepřináší změny, které by zjevně vedly k podpoře zájmu dětí o zdravou výživu. Přibývá dětí, které nechtějí jíst zeleninu, zeleninové saláty, pomazánky na pečivo. Nucení dětí do jídla je v MŠ

nepřípustné (Smolíková, 2004, s. 33), můžeme však dítěti jídlo opětovně nabízet, nechat ho pozorovat ostatní, kterým určité jídlo (např. zelenina, pomazánky) chutná a postupně začnou ochutnávat (Kořátková, 2008, s. 37). Vysoké normativy na děti nedovolují, aby v každé třídě při přípravě pokrmů mohla pomáhat provozní pracovnice.

2.4 Školní vzdělávací program (ŠVP)

ŠVP je zpracovaný na základě RVP PV. Obsahuje integrované bloky, které obsahují vše, s čím by se předškolní dítě mělo seznámit při svých aktivitách, samo si vyzkoušet. Není zpracovaná péče o nadané děti, zaměření na neživou přírodu a posílit potřebuje celoroční zaměření na některé otázky, které se týkají komplexní podpory zdraví. Nelze se zaměřit na zdraví pouze v zimě, ale během celého roku. Školní vzdělávací program obsahuje také vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Obsah vzdělávání je uspořádán do integrovaných bloků (IB), které na sebe postupně navazují. Vycházejí z přirozeného prostředí, ve kterém dítě žije a je mu důvěrně známé. Jejich výběr je ovlivněn také podmínkami naší školy.

Každý IB je rozpracován do několika témat. Za zpracování témat odpovídají učitelky jednotlivých tříd. Třídní vzdělávací programy obsahují konkrétní činnosti a prostředky k naplňování cílů, s ohledem na věkové a individuální zvláštnosti dětí.

1. IB „Dobré ráno, dobrý den, kdopak já to vlastně jsem.“ V tomto bloku se děti seznamují s novým prostředím, s novou skupinou dětí, s novými učitelkami. Děti se účastní spoluvytváření pravidel soužití ve třídě, porovnávají s domácím prostředím.

2. IB „Pojď si s námi povídat, o tom, kde jsi vždycky rád.“ Ve druhém integrovaném bloku se děti seznámí se všemi změnami, které probíhají v podzimním období. Osvojují si jednoduché poznatky o přírodě a jejich proměnách, o počasí (charakteristické rysy). Učí se respektovat a dodržovat spoluvytvořená pravidla soužití ve třídě. Uvědomují si své povinnosti a povinnosti dospělých. Poznávají různá povolání. Dále se seznamují se svým městem, vytvářejí si základní představy o bezpečném pohybu v silničním provozu.

3. IB „Přišly zase po roce. Kdo? No přece Vánoce.“ Dětem je předáváno kulturní dědictví, seznamují se se zvyky a tradicemi, jsou posilovány citové vazby. Rozvíjí se kulturně estetické dovednosti výtvarné, hudební a dramatické.

4. IB „Zima, to je zábava, lenoch at' si nadává.“ V tomto bloku se děti seznamují s charakteristickými znaky zimy, se změnami, které proběhly v přírodě, se sporty, které se mohou v zimním období provozovat. V tomto IB děti získávají poznatky o svém zdraví, péči o své zdraví, osvojují si pojmy z této oblasti. Děti získávají poznatky o tom, jak můžeme v zimě pomáhat ptákům a zvířátkům. Seznamují se také se zimou v literatuře – verše, pohádky.

5. IB – „Jdeme děti jen tak tiše do té jarní tajuplné říše.“

V pátém bloku se děti seznamují s probouzením přírody, klíčení semen, seznamují se s prvními jarními květinami. Získají povědomí o Zemi, a ostatních planetách, významu slunce pro veškerý život. Osvojují si poznatky o významu vody, o koloběhu vody v přírodě. Seznamují se se zvyky a tradicemi.

6. IB – „Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, chceme poznat celý svět.“

V posledním IB se děti seznamují s charakteristickými znaky léta, sezónními činnostmi, s nebezpečím, které na ně může v tomto období číhat. Osvojují si správné chování v přírodě, získávají povědomí o tom, že lidská činnost může chránit nebo ničit. Seznamují se s některými kulturními a uměleckými podněty, jejich historickou hodnotou. Děti se také seznamují s významnými představiteli města a upevňují si zásady chování na veřejnosti při významných příležitostech. V tomto IB se děti také seznamují s životem v jiných oblastech naší Země.

Závěr ŠVP tvoří systém evaluace a hodnocení předškolního vzdělávání.

2.5 Další vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)

Nabídka seminářů ze Zařízení pro další vzdělávání ped, pracovníků a středisko služeb školám Prostějov, Schola Servis, je dostačující a aktuální. Za největší problém považujeme finanční a organizační stránku vzdělávání. Doba konání seminářů se kryje s pracovním úvazkem učitelek a v tuto dobu není možno dobře a bezpečně zajistit provoz na MŠ. Chybí vzájemná motivace k dalšímu studiu, kterou by bylo možné právě při nabízených akcích posílit. Vzory učitelek a práce jiných škol by byla inspirativní pro ostatní učitelky naší školy.

V minulých dvou letech se z našeho osmičlenného týmu účastnilo vzdělávání pět učitelek a vzdělávání se týkalo například osobnostního a sociálního rozvoje dítěte, pedagogických dovedností, výtvarných a netradičních pohybových aktivit a jiných. Dva

semináře byly určeny vedoucí učitelce se zaměřením na Tvorbu a inovaci ŠVP a Týmové spolupráci. Vyskytují se také případy, kdy učitelka nemá zájem o zvyšování své kvalifikace, nehledá nové způsoby práce s dětmi, pracuje ve svém ustáleném stereotypu. Dosud nebyla realizována vzdělávací činnost učitelek za pomoci elektronických zdrojů.

2.6 Spolupráce MŠ

2.6.1 Spolupráce s rodiči

Rodiče přispívají mateřské škole na pitný režim, hygienické potřeby, na vánoční dárky, dle možností darují ovoce a zeleninu. O výchovně vzdělávací činnost zájem nejeví. Hodnotí práci školy podle množství aktivit (kroužky, karnevaly apod.). V malém počtu, přibližně 15%, se účastní připravených besed s odborníky (např. psycholog). Složitá a náročná je spolupráce s rodiči dětí ze sociálně znevýhodněných rodin (5%).

Na schůzkách s rodiči bylo několikrát řešeno rozdělení dětí do tříd. K našemu překvapení si většina rodičů nepřeje pro děti smíšené třídy, dokonce ani velká část rodičů, kteří mají v mateřské škole děti sourozence. Své rozhodnutí zdůvodňují tím, že mladší sourozenec nutí staršího, aby se mu věnoval, a nemůže se tak soustředit na náročnější činnosti, Mají za to, že spolu tráví spoustu času doma. Chtějí, aby si děti vytvořily přátelské vztahy se svými vrstevníky, se kterými později půjdou do základní školy. Rodiče si úzkostlivě sledují přechod z mladšího do staršího oddělení. V tomto směru je třeba na rodiče více působit a vysvětlovat jim význam a vhodnost smíšených tříd z hlediska rychlejší adaptace mladších sourozenců, vzor a pomoc starších dětí mladším dětem apod.

Největší výtky ze strany rodičů směřují k přesunům dětí. Tento problém je dlouhodobý a zatím se nám nedaří důsledky přesunů odstranit. Dle rozhovorů učitelek na seminářích a neformálních setkáních se tento problém vyskytuje na většině mateřských škol a je způsobený vysokými počty dětí na učitelky, které musí pokrýt svými úvazky provozní dobu MŠ. Počet úvazků učitelek je upraven ředitelem základní a mateřské školy. Děti se v našem případě musí scházet ráno v jedné třídě, posléze se rozcházejí do jednotlivých tříd. Odpoledne se celá jedna třída rozdělí na odpolední odpočinek. Dítě se tak během jednoho dne ocitne ve třech třídách. Z každodenních zkušeností učitelek a rodičů bylo zjištěno, že některým dětem působí problém ranní příchod do jiné třídy k jiné učitelce, dítě je plačtivé. Stejný problém nastává při přesunu dítěte na odpolední odpočinek. Při přesunech se občas zapomene na některé oděvy dětí, z čehož jsou rodiče velmi rozladěni. My dospělí jsme schopni průvodní znaky této organizace bez újmy zvládat. Větší problém my učitelky vidíme v tom, že si dítě

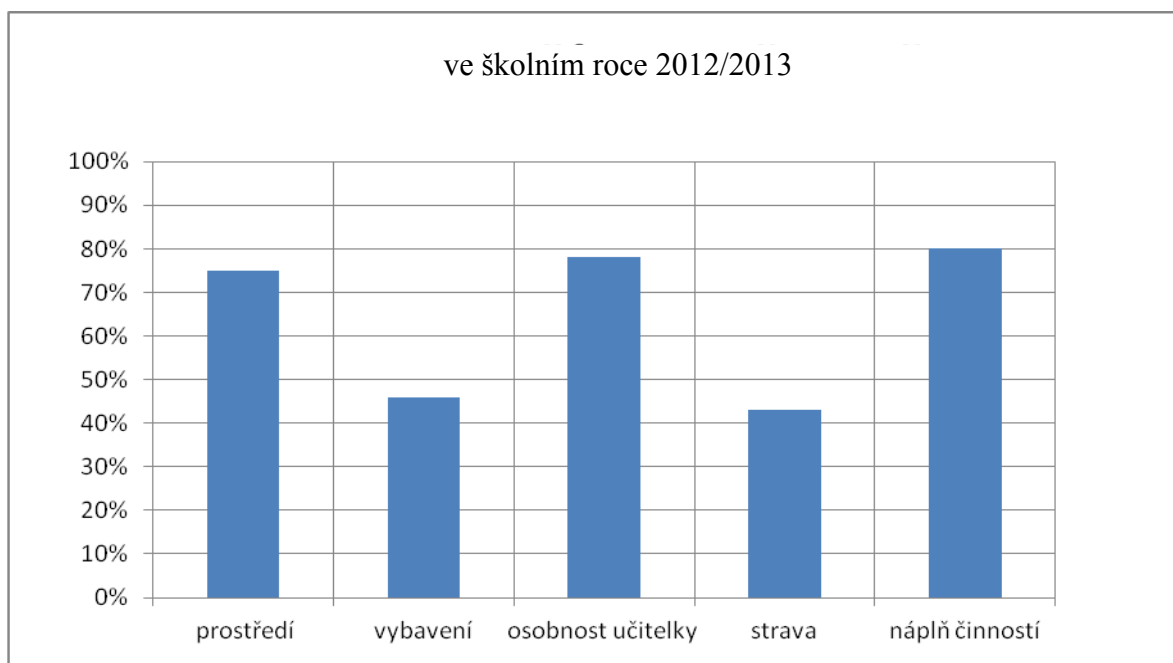
nemůže za krátký čas plnohodnotně rozehrát hru, uspokojit potřebu hry, využít inspiraci hračkou, navázat potřebný kontakt se spoluhráčem. Přechází od jedné činnosti k druhé bez prožitku spokojenosti z činnosti. Funkce hry v rozvoji psychiky dětí je oslabena, minimalizována. Může to být základ pro možnou frustraci dítěte. Není zde „doma“ ve své třídě a po přechodu do vlastní třídy má čas ke hře opět zkrácen, totéž se děje i v odpoledních hodinách.

Anketa pro rodiče a její výsledky.

Ankety se zúčastnilo 67 respondentů - rodičů, to je 64 %. Věkové složení respondentů se pohybovalo od 25 do 42 let, z toho 46 žen a 21 mužů. Odpovídali na otázky, které se týkaly spokojenosti s prostředím školy, s vybaveností, spokojeností s osobností učitelky, se stravou a s náplní činností.

Na závěr se měli rodiče možnost k některým otázkám vyjádřit, zdůvodnit své názory, podat návrh na jiné řešení, vyjádřit své připomínky apod. Toto však využily pouze dvě třetiny ze zúčastněných respondentů.

Graf č. 1. Jaká je spokojenost rodičů s mateřskou školou.

Jak bylo již zmíněno ankety ve školním roce 2012/2013 se zúčastnilo 67 rodičů. Uvítali a využili možnost sdělit své názory a přání. Je třeba však brát v úvahu i to, že některá

sdělení nemusí odpovídat skutečnosti (např. názory na osobnost učitelky), a že rodiče s negativními názory se nechtěli ankety účastnit.

Prostředí: Z dotázaných rodičů 75 % vyjádřilo spokojenost s prostředím školy. Rodiče kladně hodnotí výzdobu školy, která děti evokuje, navozuje pocit radosti, odstraňuje prvotní nerozhodnost, oceňují tvořivost učitelek. Rodiče si všímají klidné a pohodové atmosféry školy. Kladně hodnotí práci provozních pracovníků. Je třeba si přiznat, že nespokojenost některých rodičů s vybavením sociálního zařízení, která pramení s pomalé rekonstrukce probíhající postupně v mateřské škole je vcelku oprávněná. Sociální zařízení bylo zrekonstruováno pouze v jednom pavilonu, ve druhém pavilonu je vybavení zastaralé, nedostačující a často nefunkční. Rekonstrukce je však zcela závislá na finančních možnostech zřizovatele.

Vybavenost: Spokojenost rodičů s vybavením je 45 %. Všichni dotázaní oceňují nový dětský nábytek, ale poukazují na malou vybavenost novými moderními hračkami a pomůckami. Podávají návrhy na zakoupení hraček dle zájmu svých dětí a také někteří nabízejí, že takové hračky dětem zakoupí v rámci například vánočních dáreků. Rodiče také poukazují na nevelké vybavení technikou a tělovýchovným nářadím. Vybavenost moderními hračkami, technikou, didaktickými pomůckami a tělovýchovným nářadím ale záleží na finančních prostředcích, které jsou mateřské škole přidělovány z MŠMT. A ty jsou nedostačující na obnovu a modernizaci.

Osobnost učitelky: Vztah učitelka – rodič – dítě je pozitivně hodnocený na 79%. Rodiče mají převážně s učitelkami vztah dobrý. Dle potřeby si domlouvají konzultační hodiny. Tato setkání nejsou příliš častá a týkají se z 90% otázky školní zralosti. Uskutečňují se zpravidla před zápisem do 1. třídy. Osobnost učitelky hodnotí především podle toho, jestli dítě má učitelku rádo. Její odborné kvality nesledují (co umí, co na ní dítě má rádo), podle našeho názoru je vnímají intuitivně právě podle spokojenosti dítěte. Nejdůležitější pro každou maminku z pochopitelných důvodů je, zda si její dítě s učitelkou rozumí, zda si s ním umí povídat a povídá si, věří jí a cítí se s ní v bezpečí. Hodnotí učitelku také podle toho, co se jejich dítě naučí a jaké výsledky práce svého dítěte má k nahlédnutí (výstava prací dětí v šatně, portfolia dětí). Tyto informace vyplývají z ankety a z rozhovorů s rodiči.

Činnosti: Rodiče jsou s činnostmi pro děti spokojeni na 80%. Kladně hodnotí všechny školní akce. Spokojenost rodičů se odvíjí od počtu akcí připravených pro děti (besídky, karnevaly, divadla, výlety apod.). Největší problém působí zájmové kroužky. Ten, kdo kroužky navštěvuje je spokojený. Počet dětí je však v kroužcích omezený a nelze všem

vyhovět. Rodiče žádají kroužky i pro nejmenší děti. Tomuto přání však nelze vyhovět z několika důvodů (časový prostor, únava malých dětí, potřeba rodinného zázemí aj.).

Odborníci se však k otázce kroužků nestaví pozitivně, protože výchovně vzdělávací činnosti jsou zpracovány v ŠVP pro všechny děti. Narušování provozu kroužky (např. přesuny dětí) může způsobit zvýšenou míru agresivity ve třídě (Kropíková, 2013, s. 8). Podrobnosti o kroužcích v MŠ jsou zpracovány v bodu „3.2. Aktivity v mateřské škole“. Vyžaduje zamyšlení nad možnostmi zpřístupnit specifické činnosti všem dětem postupně v průběhu dne ve volných činnostech – při pobytu venku, v odpoledních zájmových činnostech apod.

Strava: Spokojenost dotázaných rodičů se stravou je pouze 42%. Nejvíce připomínek vznášeli rodiče k této otázce a jejich návrhy a připomínky se týkaly nejvíce stravy. Nejvíce při rozhovorech vytýkali nevhodnou skladbu polévky a hlavního jídla, téměř žádné obměny pečiva, časté využívání polotovarů. Rodiče mají pocit, že děti chodí z mateřské školy hladné, protože v okamžiku, kdy opustí mateřskou školu, požadují po rodičích jídlo. Rodiče proto chtějí být obeznámeni se zásadami stravování v MŠ. Propagují zdravou výživu, která by byla pro děti lákavější a chutnější. Nezjišťovali jsme však, zda i v rodině podporují a hlavně realizují ideu zdravého stravování.

Na rozdíl například od vybavenosti, která závisí na finančních možnostech, lze nespokojenost se stravou řešit okamžitě na setkání rodičů, pracovníků mateřské školy a pracovníků školní jídelny. Je třeba vzít v úvahu návrhy rodičů a pokusit se je sladit s normami, které musí stravovna dodržovat. Pro tento účel bude vhodné rodiče i pracovníky školní jídelny seznámit s publikací *Zdravá výživa malých dětí*. Tato kniha vznikla pro rodiče, kteří se věnují zdravému přístupu k životu a zdravé výživě. Obsahuje mnoho námětů na zdravé pokrmy a nápoje (Illková, 2005, s. 13).

Rodiče, kterých se to týká, vyjádřili svůj nesouhlas s převáděním dětí do jiných tříd. Tento dlouhodobý problém rodiče s učitelkami konzultují průběžně na rodičovských schůzkách i při individuálních setkáních. Řešení však dosud nebylo nalezeno.

2.6.2 Spolupráce s obcí

Spolupráce s obcí je standardní, obec má zájem o účast MŠ na akcích města, ale o vzdělávací program školy se zřetelně nezajímá. Představitelům obce zatím nezáleží na tom, jestli škola zařazuje do svého programu nějakou alternativu, ale záleží jim na spokojenosti rodičů. Pokud jsou ohlasy od rodičů na mateřskou školu pozitivní, obec předpokládá, že

mateřská škola dobře funguje. Obec kladně hodnotí pozitivní reakce učitelů základní školy na připravenost dětí ke vstupu do ZŠ. Obec přiděluje finanční prostředky dle svých možností. Podle našeho názoru jsou pro rozvoj MŠ nedostačující.

Ve školním roce 2011/2012 podle schválených rozpočtů se měla konat rekonstrukce sociálního zařízení v celé MŠ, ale byla opravena pouze jedna polovina. Plot na školní zahradě je třeba vyměnit, ale ani tuto nutnou opravu nebylo možno uskutečnit.

2.7 Závěrečné zhodnocení

Analýzy potvrdily, že jsou oblasti, které bude třeba nově koncipovat nebo rozvinout. Především motivovat učitelky ke změnám v pedagogické činnosti, kterou by i rodiče vnímali pozitivně.

Pro celkové zlepšení mateřské školy se musí prohloubit spolupráce s rodiči i s obcí. Získat rodiče pro podporu nových projektů by mohlo být základem i pro jednání s obcí. Jedná se o zajišťování sponzorských darů, úpravy prostředí, využívání odborníků nejen z řad rodičů na pořádání besed, přednášek apod. Z rodičů může uspořádat besedu pro děti nebo rodiče psycholog, lékař, policista, chovatel domácích zvířat, učitelky ZŠ, logoped a kynolog. S obcí se dohodnout na co nejlepším a nejpotřebnějším využití finančních prostředků. Celkových změn nemůže být dosaženo bez změn v přidělování finančních prostředků z ministerstva školství a úprav v normativch na děti. Finanční prostředky jsou přidělovány společnému subjektu ZŠ a MŠ a jejich rozdělení je plně v kompetenci ředitele školy. Jiná situace je u mateřské školy, která je samostatným právním subjektem.

Mateřská škola může sledovat nové poznatky ve vzdělávání také prostřednictvím internetových stránek, pokračovat ve vzdělávání podle individuálního zájmového zaměření učitelek nebo podle potřeb školy, motivovat učitelky k zájmu o novinky ve vzdělávání dětí. Průběžně provádět inovaci ŠVP.

3 ALTERNATIVNÍ PROGRAMY ZDRAVÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA A ZAČÍT SPOLU

Oba programy vznikají v posledních desetiletích 20. století. Reagují na zjištěné nedostatky tradičních vzdělávacích koncepcí a také na změny v pojetí zdraví.

3.1 Zdravá škola, vznik a vývoj projektu

Program (návrh, plán, námět) Světové zdravotnické organizace (WHO).

- Vytvoření Evropské sítě škol (ENHPS), které dokážou význam podpory zdraví ve školním prostředí.
- Spolupráce se školskými a zdravotnickými úřady (Havlínová, 1998, s. 244).

V České republice je znám od roku 1991. Projekt byl vypracován pod záštitou Evropské unie EU, Rady Evropy CE a Evropské regionální úřadovny Světové zdravotnické organizace (Havlínová, 1998, s. 244). Koordinátorem projektu pro ČR se v roce 1991 stalo Národní centrum podpory zdraví s finanční podporou Světové zdravotnické organizace pro Evropu, Evropské unie a Rady Evropy. Oficiální zahájení projektu v České republice se uskutečnilo v roce 1992 (Havlínová, 1998, s. 251).

Tvorba tohoto projektu trvala rok a připravoval ho tým složený především z učitelek MŠ, ředitelek MŠ a inspektorek, tedy z lidí, kteří mají k práci s předškolními dětmi nejbližší. Mnohá doporučení a připomínky k projektu přidali odborníci jako například prof. PhDr. Z. Matějček, Doc. PhDr. E. Opravilová a další. Při tvorbě pomohla také vstřícnost mnoha mateřských škol a rodičů. V roce 1995 byl po roční práci projekt Zdravá mateřská škola dokončený a doporučený MŠMT ČR s č.j. 17147/95-24 pro učitelky mateřských škol (Havlínová 1995, s. 7).

Záměrem programu Škola podporující zdraví je uplatnit podporu zdraví v podmínkách školy a podpořit další rozvoj (Havlínová, 2000, s. 18).

3.2 Začít spolu, vznik a vývoj projektu

Po společenských změnách v roce 1989 bylo třeba se zamyslet mimo jiné nad tím, jakým způsobem vést výchovu dětí. Středisko dětského rozvoje Goergetownské univerzity bylo požádáno odborníky o vypracování programu předškolní výchovy s využitím Programu Head Start z USA a evropských tradic ve výchově dětí. Do programu se zapojilo 17 evropských zemí (Gardošová, Dujková, 2003, s. 9). Program navazuje na Step by Step a od tohoto vzniku přirozeně postupuje dále do Evropy (Kořátková, 2008, s. 173).

V České republice se začal program pod názvem Začít spolu uskutečňovat od roku 1994, postupně se měnil, přizpůsoboval se našim podmínkám a naší kultuře.

Podle Gardošové (2003) program Začít spolu, vznikl zejména také proto, aby mohl pomáhat se vzdělávat sociokulturně znevýhodněným dětem imigrantů, kterým chyběla jazyková vybavenost. Děti, společně s rodiči se učí vzdělávat krok za krokem. Mateřské školy i školy základní si vypracovaly metodiku, dle které pracují s dětmi ve smíšených skupinách a v tzv. centrech aktivit. Vyučování se zahajuje v komunikačním kruhu, kde se seznamují s tématem dne, vyjadřují své pocity, učí se naslouchat, sdělují své představy o učivu. Na začátku školního roku si společně utváří pravidla, kterými se budou po celou dobu výchovně vzdělávací činností řídit.

Pro učitele to znamená, že se musí naučit pracovat podle metodiky vybraného programu a redukovat navyklý styl vnějšího ukázněvání dětí, dát prostor pro rozvoj vnitřní kázně dítěte. Musí poznat nové prvky, které charakterizují vybranou a realizovanou alternativu. Patří k nim např. pojmy, které označíme jako klíčová slova.

3.3 Definice pojmů posuzovaných programů

Oba programy přinášejí nové pojmy do pedagogického slovníku v předškolním vzdělávání. Jsou jimi:

- centra aktivit - jsou pracovní koutky, které umožňují hru i tvůrčí práci jednotlivcům i skupině dětí“ (Gardošová, Dujková ,2003, s. 33),
- činnostní učení - je učení na základě vlastních činností, projev vlastní iniciativy, aktivnost (Smolíková, 2004, s. 46),
- duševní pohoda – „respektuje a podporuje charakteristický duševní vývoj předškolního dítěte. Posiluje a povzbuzuje jeho sebedůvěru, chrání dítě před

situacemi a vlivy, které nezvládá a které je proto stresují, navozuje kladné emoční stavy a citové vztahy, vyhledává přirozené příležitosti ke cvičení odolnosti“ (Havlíková, 1995, s. 54),

- duševní zdraví (psychologické zdraví) - zahrnuje i emocionální zdraví, vztahuje se k intelektuálním schopnostem a k subjektivnímu hodnocení vlastního zdravotního stavu (Holčík, 2012),
- eubiotika - nauka o správné životosprávě (Holčík, 2012),
- evaluace - je systematické shromažďování informací a hodnocení výsledků předškolního vzdělávání, podle předem daným kritérií pro další vyhodnocování (Gardošová, Dujková, 2003, s. 133),
- frustrace je „psychologický stav vyvolaný překážkou na cestě k cíli, respektive ohrožení, oddálení nebo znemožnění uspokojit určitou potřebu. Frustrace může být vnější – fyzická, způsobená jednáním jiné osoby, nebo vnitřní – stydlivost, plachost, pocit viny apod.“ (Havlíková, 1995, s. 134),
- holistický – vícerozměrný, celostní, zasahující více oborů, usilující o postižení celku nebo ovlivnění nějaké věci, procesu (Havlíková, 1995, s. 135),
- hra – „vytváří prostor, čas a prostředky pro spontánní hru, vycházející z přirozených potřeb a zájmů dítěte. Hra je jeho hlavní činností, jež má zároveň význam pro jeho seberozvíjející učení“ (Havlíková, 1995, s. 39),
- individualismus – zdůrazňování jedince, jeho významu, zájmů (Slovník cizích slov, 2006-2014),
- inkluze znamená koncept, podle kterého by všechny děti měly navštěvovat třídy hlavního vzdělávacího proudu, a to bez ohledu na stupeň postižení“ (Hájková, Strnadová, 2010, s. 12),
- integrované učení (vzdělávání) je slučování poznatků z více oborů, propojování s praktickými zkušenostmi (Smolíková, 2004, s. 46),
- kooperativní učení - je učení založené na vzájemné spolupráci dětí při řešení společných situací, problémů, děti si rozdělují role a úkoly, plánují činnosti, spolupracují, vzájemně si pomáhají, kontrolují a hodnotí společnou činnost (Smolíková, 2004, s. 47),
- kurikulum - Obecně řečeno se jedná o vše, co se žáci učí ve škole, učební plán, obsah učiva (Hájková, Strnadová, 2010, s. 13),
- participační řízení – podíl, účast, účastnictví (Slovník cizích slov, 2006-2014),

- pohoda – „Zdravá mateřská škola chápe pohodu jako subjektivní pocit zdraví. Zdraví je objektivně zjištělným a ověřitelným stavem. Mezi pohodou a zdravím je vztah vzájemné interakce. Pocit zdraví je u jednotlivce výslednicí jeho pohody tělesné, duševní a společenské. To platí pro dospělého i pro dítě“ (Havlíková, 1995, s. 27),
- potřeby - „uspokojují a respektují každodenní potřeby dítěte, jeho potřeby obecně lidské, zvláštní potřeby věku i jeho individuální a specifické projevy. V témže smyslu pečuje o spokojenost dospělých učitelek a rodičů, bez kterých by nebylo spokojenosti dětí“ (Havlíková, 1995, 32),
- prožitkové učení – „učení, které vychází z vlastních zkušeností a prožitků, je to způsob učení pro dítě přirozený a jemu vlastní“ (Smolíková, 2004, s. 47),
- rámcový vzdělávací program - je program pro předškolní vzdělávání. Kurikulární dokument státní úrovně, platný pro veškeré předškolní vzdělávání (Smolíková, 2004, s. 47),
- relaxace - je uvolnění svalů různými technikami, přičemž zároveň probíhá uvolnění duševní i tělesné (Nadeau, 2003, s. 13),
- sociální klima – „vytváří sociální klima na základě vzájemné důvěry, úcty, empatie, solidarity a spolupráce mezi všemi lidmi v mateřské škole“ (Havlíková, 1995, s. 59).
- sociální zdraví - se týká schopnosti navazovat sociální kontakty, rozvíjet uspokojivé mezilidské vztahy a zvládat sociální role (Holčík, 2012),
- stres – „můžeme definovat jako dynamický a psychosomatický proces, emoční prožívání situace, které převyšuje adaptační schopnosti jedince, proto je nemůže zvládat“ (Havlíková, 2000, s. 22),
- školní vzdělávací program - jedinečný dokument, který si škola vytváří sama a vykonává předškolní vzdělávání. ŠVP musí být v souladu s RVP (Smolíková, 2004, s. 47),
- tělesná pohoda – „ochraňuje a posiluje organismus dítěte především dostatkem volného pohybu, optimálním denním režimem, zdravou výživou, vhodným prostředím“ (Havlíková, 1995, s. 43),
- věcné prostředí – „vytváří ve svých prostorách vstřícné, estetické, podnětné a hygienické prostředí. Kvalita věcného prostředí mateřské školy má významný vliv na pohodu všech, jichž se týká“ (Havlíková, 1995, s. 67),

4 CÍL, HYPOTÉZA A METODIKA ŠETŘENÍ

Cíl: Cílem bakalářské práce je zjistit shody a rozdíly programů Zdravá mateřská škola (ZMŠ) a Začít spolu (ZS) se ŠVP konkrétní školy a najít inspiraci pro školní vzdělávací program.

Hypotéza:

1. a) Současný ŠVP je kompatibilní s programem ZMŠ ve větší míře než ZS?
1. b) Současný ŠVP je kompatibilní s programem ZS ve větší míře než ZMŠ ?
2. a) Zjištěná kompatibilita programu umožní inovaci ŠVP s minimálním zvýšením finančních nákladů na nehmotné podmínky realizace ŠVP?
2. b) Zjištěná kompatibilita programu umožní inovaci ŠVP se zvýšením finančních nákladů na hmotné podmínky realizace ŠVP?
3. a) Inovativní prvky přijme více než 50% dětí.
3. b) Inovativní prvky přijme méně než 50% dětí.

Metodika šetření:

A)

1. Studium informačních zdrojů: Zdravá mateřská škola (1995), Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (2000) a Začít spolu (2003), Učitelství noviny, Informatorium 3-8, Předškolní výchova.
2. Anketa mezi rodiči: 92 anketních lístků (104 dětí, z toho 12 sourozenců).
3. Analýza MŠ: oblasti - fyzikální a organizační podmínky, životospráva, DVPP, spolupráce, ŠVP.
4. Komparace: srovnání textů v oblasti – filozofie programů, cíle, zásady, obsah vzdělávání, evaluace.

B)

1. Šetření vlivu prvotní intervence v edukační realitě u dětí.
2. Evidence projevů vlivu nových prvků na děti v nově realizovaných tématech.

V mateřské škole je 92 rodičů do šetření se zapojilo 67 %. V MŠ je 11 pracovníků, 8 pedagogických a 3 nepedagogických.

5 ZDRAVÁ MATEŘSKÁ ŠKOLA, ZAČÍT SPOLU, KOMPARACE, INSPIRACE

Komparaci projektu Zdravá mateřská škola a projektu Začít spolu budu provádět pomocí tabulek, které budou rozděleny podle výše zmíněných kritérií. Mimo komparace budu též vyhledávat inspirace pro současný školní vzdělávací program „Všichni mají své místo na Zemi“. Pro lepší srozumitelnost budu inspirativní poznatky ze Zdravé mateřské školy značit zelenou barvou a inspirativní poznatky z projektu Začít spolu značit barvou červenou. Černou barvou budou napsané zajímavosti, které poskytují oba projekty.

5.1 Tabulka č.1 Filozofie

Zdravá mateřská škola	Začít spolu	Srovnání	Doplnění ŠVP
<p>Holistické pojetí zdraví. Usiluje o kompaktnost a pohodu – subjektivního pocitu zdraví.</p> <p>Respektuje přirozené lidské potřeby. Klade důraz na komunikaci, spolupráci a zásadu otevřeného partnerství.</p> <p>„Zdravá“ v tomto projektu neznámá to, že by se mateřské školy dělily na zdravé a nezdravé, ale jedná se o cíl, ke kterému se školy zařazené do sítě zdravých škol ubírají a co pro zdraví dělají nebo dělat chtějí (Havlínová, 1995, s. 15).</p>	<p>Program preferuje základy pro tvorbu postojů dítěte, základy pro dovednosti a znalosti, pro celkový rozvoj dítěte (Gardošová, Dujková, 2003, s. 11).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Děti jsou připravovány pro učení v budoucím věku, aby se z učení těšily, aby je učení bavilo a zajímalo, • Podporuje demokratické principy, • podporuje individuální přístup k dítěti, • rozvíjí tematické plánování a kooperativní učení. 	<p>MŠ, které mají zájem o podporu zdraví, vytváří cestu ke zdravému životnímu stylu, která začíná už v předškolním věku a tento projekt umožňuje mateřské škole a rodině tuto cestu usnadnit. V programu ZS je podporována především samostatnost dětí, samostatné rozhodování o tom, co chtějí dělat, preferuje se vzájemná spolupráce dětí. Významná je individualizace a inkluze. Pro program Začít spolu není důležitý výsledek činností dětí, ale to, že ji samostatně vykonávají.</p>	<p>Doplnění filozofie o zdravovědu (eubiotika), sledovat pohodu školního prostředí. Zařadit sledování péče o zdraví všestranně. Věnovat se preventivní činnosti, zaměřovat se na propojení úrovně biologické, psychologické, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální.</p> <p>Z projektu ZS – více se zaměřit na celkový rozvoj dítěte, zařazovat, hledat aktivity a činnosti, které děti zajímají a dále je rozpracovávat. Podpora samostatnosti dětí.</p>

5.2 Tabulka č.2 Cíle programů

Cíle: Představa budoucí zamýšlené kvality. V edukaci to bývá je záměr nebo zamýšlená změna, posun v kvalitě osobnosti edukanta (absolventa edukačního procesu). Tomanová (2010), Rozlišuje významy cílů, které mohou učitelkám zpřesnit očekávané kvality:

- efektivní edukaci(výuku v programu, kurikulu), zda edukace dosáhla účinku,
- obsahové hledisko (obor, oblast života), v čem bylo dosaženo účinku,
- didaktické hledisko(realizace) procesu edukace součinnost řízení učení metodou, jak bylo realizováno,
- osvojená kvalita a druh činnosti chování učícího se jedince, posouzení ukazatelů, které byly cílem vymezeny a u dítěte, učitelky, rodiče dosaženy (Tomanová, 2010).

Zdravá mateřská škola	Začít spolu	Srovnání	Doplnění ŠVP
<p>1. Přispívat k utváření podmínek pro tělesnou, duševní a společenskou pohodu dítěte po celou dobu pobytu v mateřské škole (podpora současného zdraví).</p> <p>2. Směřovat k výchově dítěte předškolního věku ke zdravému životnímu stylu, který se vyznačuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Návyky a dovednostmi, které zdravý životní styl vyžaduje, • odolnost proti stresu a jiným škodlivým vlivům. Jsou to vlivy, které vedou k závislostem a zneužití (podpora budoucího zdraví) 	<p>1. Rozvoj individuálního vzdělávání.</p> <p>2. Výchovně vzdělávací činnosti v centrech aktivit – svobodná volba, samostatnost, rozvoj tvořivosti, kooperaci, systematičnost a rozvoj dovedností.</p> <p>3. Snaha o dosažení co nejvyššího stupně samostatnosti.</p> <p>4. Spolupracovat s rodinami (Kořátková, 2008, s. 179).</p> <p>Hlavní cíle v kompetencích dítěte:</p> <p>1. Cílem je, aby děti vnímaly změny, učily se změny přijímat a aktivně se s nimi vyrovnávat.</p> <p>2. Učení se kritickému myšlení,</p>	<p>Zdravá mateřská škola chce vytvořit soulad mezi oběma cíli, protože se navzájem podmiňují. Uplatňuje to, co zdraví prospívá, vylučuje to, co zdraví škodí.</p> <p>Začít spolu vychází z RVP PV, který je založený na rozvíjení kompetencí. Také jeden z cílů je věnován výchově ke zdraví.</p>	<p>Podle programu ZMŠ klást větší důraz na celkové zdraví, spolupráce s pediatrem, vytvoření pracovního týmu, který vyznává zdravý životní styl.</p> <p>Nevěnovat zdraví pouze jedno téma, ale usilovat o to, aby se téma zdraví prolínalo celým programem a bylo základním koncepčním prvkem života a edukace v MŠ.</p> <p>Podle Havlínové, směřovat k vytváření kompetencí podpory zdraví, které jsou odvozené, podle kompetencí dospělého člověka (Havlínová, 2000, s. 92),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podpora zdraví, prevence nemoci

<p>Havlíková, 2003, s. 17). Cílem je, aby se děti již v MŠ naučily úctě ke zdraví a dovednostem, chránit zdraví (Havlíková, 2000, s. 18).</p>	<p>řešit a poznat problémy. 3. Učit se nést zodpovědnost za svou volbu. 4. Rozvíjet tvořivost a představivost. 5. Mít odpovědnost vůči společenství (obci), zemi a prostředí, ve kterém žijeme. 6. Žít dle zdravých životních návyků a postojů (Gardošová, Dujková, 1993, s. 16).</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Zdraví jako prioritá • Řešení problémů • Odpovědnost • Duševní odolnost • Komunikace a spolupráce • Spolupodílňictví na prostředí (Havlíková, 2000, s. 91).
---	---	--	--

5.3 Tabulka č. 3 Zásady

Zdravá mateřská škola podporuje výchovu ke zdravému životnímu stylu a sociální a odborné opory zdraví.

Podle programu Začít spolu se jedná spíše o principy.

Zdravá MŠ	Začít spolu	Srovnání	Doplňení ŠVP
<p>1. Vytváření podmínek pro pohodu a zdraví</p> <p>Pohoda:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nevystavovat dítě stresu, • všítat si fyziologických projevů stresu (bolesti hlavy, žaludeční nevolnost, motorický neklid apod.), • rozeznat rozdíl mezi úsilím a stresem, • rozeznat sebeohrožující stres, 	<p>Principy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. individuální přístup ke každému dítěti. 2. Integrované učení hrou. 3. Při výběru prostřednictvím plánované činnosti a center aktivit pomoc dětem. 4. Aktivní účast rodin. 5. Spolupráce s komunitou. 6. Profesní a 	<p>Oba programy se vytváření pohody věnují a usilují o prevenci stresu. Kladou důraz na individuální přístup. Obranu proti stresu vidí v prožívání pohody již od dětství.</p>	<p>Nabídku činností pro děti promýšlet tak, aby byla vhodná a přiměřená všem dětem a nepřivodila dětem stres. Zohledňovat věk a individualitu dítěte.</p> <p>Vytvářet prostředí, ve kterém se dítě cítí v bezpečí, které mu připomíná rodinné prostředí. Vhodné jsou smíšené třídy, kde jsou zastoupeny různé věkové skupiny, vzájemně si pomáhají a jsou si vzorem, učí se vzájemnému respektu ke svým</p>

<ul style="list-style-type: none"> všímat si emocionálních poruch a hledání příčin – např. nadměrná zátěž, neuspokojování potřeb, rodinné prostředí apod. (Havlíková, 1995, s. 27). 	<p>osobnostní rozvoj učitelů (Pavlovská, Syslová, Mahelová, 2012, s. 53).</p> <p>Pro pravidelná setkávání rodičů v mateřské škole je vyhrazena místnost, která je k tomuto účelu přímo vybavena např. půjčováním odborné literatury pro rodiče (Kotátková, 2008, s. 35).</p>		<p>potřebám.</p> <p>Vytváření Centra aktivit, kde je zajištěna pohoda při činnostech, děti si mohou samy činnost vybrat, mohou si vzájemně pomáhat a spolupracovat.</p> <p>Uvážit možnost tvorby center v prostoru školní zahrady (hřiště).</p>
<p>potřeby:</p> <p>Děti tráví větší část dne v MŠ, proto je její povinností, aby umožnila uspokojování potřeb dítěte nejen základních - jako je např. jídlo, pití, ale také náročnějších jako pocit bezpečí, láska, hra ve společnosti dětí, evokující prostředí. Učitelka v MŠ děti pozoruje, a zjišťuje potřeby konkrétních dětí (Havlíková, 1995, s. 32). Individividuální potřeby dětí je třeba rozlišovat od afektů a nápadů dítěte a vynucování. Potřeby dětí se řídí univerzální Maslowovou hierarchií všeobecných lidských potřeb. (Nováčková, 2008, s. 28). Neuspokojování potřeb může způsobit frustraci.</p>	<p>potřeby:</p> <p>Spokojenost dětí, kdy mají dostatek času a prostoru na prozkoumávání prostředí, mohou se učit mnoha způsoby, např. kreslením, vařením, diskusemi, prací se dřevem, papírem apod. Mohou se učit způsobem, který jim vyhovuje, podle svých individuálních stylů – rychlost, délka učení, pozorování, řešením konfliktů. Výběr činností dle svého uvážení, ocenění a hodnocení osobní aktivity dítěte (Gardošová, Dujková, 2003, s. 17).</p>	<p>Zdravá MŠ usiluje, aby mělo dítě vše, co potřebuje, aby se cítilo v pohodě. Začít Spolu uplatňuje spíš samostatnost, rozhodování a odpovědnosti za své jednání.</p> <p>ZMŠ podporuje samostatné rozhodování, ale především za své zdraví.</p> <p>ZMŠ i ZS při uspokojování potřeb se řídí individuálně. Pokud by nebyly potřeby dítěte uspokojeny, mohlo by dojít k jeho frustraci.</p>	<p>Mimo uspokojování všeobecných lidských potřeb, všichni pracovníci podporují seberealizaci dítěte, zvyšování sebedůvěry dětí. Je třeba kladit větší důraz na komunikaci mezi dítětem a učitelkou, vytváření důvěry.</p> <p>Vést děti k tomu, aby uměly poznat a popsat své potřeby (MŠ Vestec) .</p> <p>Uspokojovat potřeby nejen dětí, ale všech zaměstnanců mateřské školy.</p> <p>Zařadit do programu hry dle knihy Rozvíjíme sebedůvěru dětí (např. hra Řád věcí).</p> <p>Učení na základě individuálních stylů, samostatné rozhodování.</p>
<p>Hra</p> <p>Nejdůležitější činnost</p>	<p>Hra</p> <p>Nejdůležitější</p>	<p>Učitelka ve ZMŠ děti při hře pozoruje, pomáhá</p>	<p>Respektovat věkové složení dětí. Pomáhat</p>

<p>předškolního dítěte, dítě se hrou učí, získává nové informace. Ze hry dítěte je možno usoudit, jak se bude chovat při pozdějších činnostech. ZMŠ proto hře věnuje maximální pozornost. Požaduje zajistit dostatek hraček, pomůcek a materiálů pro hraní, odpovídající prostředí, dostatek času ke hře a k jejímu dokončení, možnost soukromí, vhodné oblečení ke hře (Havlíková, 1995, s. 40). Při častém znemožňování hry dítěti může docházet k frustraci až deprivaci. (Havlíková, 2000, s. 60).</p>	<p>činnost dítěte, aktivita dětí dominuje, učitelka je spíše v pozadí, do hry vstupuje v nejnútnejších případech. Hra vychází z prožitku a zkušenosti.</p> <p>„Rozvíjí se a učí na základě vlastní aktivity, učí se tím, co samo dělá, zkusí, v čem se aktivně uplatní“ (Gardošová, Dujková, 2003, s. 14).</p>	<p>podle potřeby navodit hru. Promýšlí svůj zásah do her dětí.</p> <p>Hra dětí v programu ZS probíhá nejčastěji v centrech aktivit, děti mají volný výběr hry, učitelka také pozoruje a do hry se zapojuje podle potřeb dětí.</p> <p>Oba programy se zabývají přípravou dítěte na vstup do mateřské školy a požadují od rodičů souhlas s uplatňováním svého programu</p>	<p>navodit situaci.</p> <p>Vymezovat prostor pro hru, vytvářet hrací koutky.</p> <p>Sledovat dohodnutá pravidla.</p> <p>Využívat různé formy hry. S dostatečným předstihem upozorňovat děti na způsob ukončení nebo přerušování hry.</p> <p>Podpora samostatnosti při výběru hry, děti se učí navzájem od sebe – nápodoba.</p> <p>Využití publikace Kalendář tvořivých her pro předškolní děti.</p>
<p>Tělesná pohoda, duševní pohoda, sociální klima,</p> <p>ZMŠ – tělesná pohoda, duševní a sociální se vzájemně ovlivňují Zdravá mateřská škola považuje volný pohyb nepostradatelný pro tělesnou a duševní pohodu (Havlíková, 2000, s. 52).</p> <p>Pohybem předchází civilizačním chorobám, obezitě dětí. Usiluje o všestrannost, protože jen ta, zaručuje zdravý vývoj dítěte. (Havlíková, 2000, s. 52). Cvičení a pohyb je aktivita, zlepšuje náladu, odstraňuje psychickou i fyzickou únavu, zpevňuje kosti (Illková, 2005, s. 38)</p>	<p>Projekt využívá individuální přístup k dětem. Dítě není nuceno do žádných činností, záleží na potřebách dítěte, co chtějí dělat, čím se budou zabývat, co je zajímavé (Gardošová, Dujková, 2003, s. 18).</p>	<p>Oba projekty dbají na pohodu tělesnou, duševní i sociální. Této pohodě napomáhají různé druhy pohybových aktivit (relaxační cvičení, cvičení na náradí, spontánní pohyb aj.). Zdravá mateřská škola ukazuje na vznik pozitivního vztahu k pohybovým aktivitám, na radost z pohybu, na upevňování pohybových a senzomotorických dovedností, na zjišťování svých možností a v neposlední řadě na správné držení těla. Velký význam</p>	<p>Zařazovat pohybové aktivity jako prevenci proti stresu</p> <p>Co možno nejčastěji zařazovat tělovýchovná cvičení venku (zahradu, stadion), vycházky do přírody, spontánní pohyb na školním hřišti.</p> <p>Do ŠVP zařazovat více relaxačních her na zlepšení pozornosti, vnímavosti, zdokonalování paměti, soustředěnosti a zlepšení kvality procesu učení (Nadeau, 2003, s. 13).</p> <p>Pomocí pohybových činností posilovat sebedůvěru, sebeovládání,</p>

<p>ZMŠ se zamýšlí nad tím, co může negativně působit na pobyt dítěte v MŠ (Havlíková, 1995, s. 66).</p>		<p>zaujímá rozvoj slovní zásoby o názvosloví a sportovní povely. Dítě získává sebedůvěru, je samostatnější, učí se dodržovat pravidla.</p>	<p>kontrolu. (Havlíková, 2000, s. 52).</p> <p>Zařazování dechových cvičení, psychomotorických, dětskou jógu.</p>
<p>Uspořádání dne v mateřské škole se řídí několika zásadami:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sladit potřebu svobody a potřeby řádu. • den uspořádat tak, aby poskytoval dostatek prostoru pro hlavní seberozvíjející činnost dítěte – hru, • při uspořádání dne vycházet z konkrétní situace dětí a školy (Havlíková, 2003, s. 63). <p>Zásady jsou tvořeny na základě spolupráce školy a rodiny Zdravá mateřská škola se vyznačuje promyšlenou organizací a pravidelností, díky které se vytvářejí důležité návyky (Havlíková, 2000, s. 47).</p>	<p>Uspořádání dne se řídí potřebami vývoje dětí, je pružný, a umožňuje začlenit mimořádné akce, které nejsou plánovány, třeba návštěva rodičů nebo aktivity na zahradě, či v přírodě (Gardošová, Dujková, 2003, s. 19).</p> <p>Den v MŠ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • příchod dětí a ranní úkol, • volné hry a činnosti v CA, • ranní kruh, • tv. chvilka, • hry a činnosti na dané téma v CA, • hodnotící kruh, • vycházka, • oběd, • odpolední odpočinek, spánek a jeho alternativy, • odpolední hry a činnosti do odchodu dětí domů. 	<p>Časový harmonogram dne je shodný- přivítání dětí, komunitní kruh, rozvolněné svačiny, liší se pouze ve způsobu provádění činností (začít spolu – centra aktivit, Zdravá mateřská škola – dle tvořivosti učitelky práce společná, skupinová, individuální).</p> <p>Oba projekty dodržují intervaly mezi jídly. Oba projekty také respektují délku odpoledního odpočinku podle potřeb dětí. Je dodržováno pravidelné střídání činností a odpočinku.</p> <p>Zdravá mateřská škola se zabývá přípravou dítěte na uspořádání dne již v době před zápisem a umožňuje rodičům účast při různých činnostech (hry, pobyt venku apod.) Ředitelka s rodiči prodiskutuje pozvolnou adaptaci.</p>	<p>Vytvořit dětem srozumitelná pravidla. Přivítat se s každým dítětem při příchodu do třídy.</p> <p>Dostatečný pobyt dětí venku s ohledem na počasí.</p> <p>Opakováním vytvářet návyky při stolování, hygieně, sebeobsluze a návyky společenské. Ve spolupráci s rodiči sladit biorytmus dítěte doma a v mateřské škole</p> <p>Zabezpečit klidové činnosti pro nespavé děti.</p> <p>Umožnit přenašení činností ven (zahradu, hřiště) v jarních a letních měsících dle počasí, umožnit delší pobyt venku.</p> <p>Pravidelně pobývat na zahradě v odpolední době.</p> <p>Zvýšit pitný režim v jarních a letních měsících.</p> <p>Dodržovat střídání náročnějších pohybových aktivit, činností a klidových-odpočinkových.</p>

<p>Výživa</p> <p>Zdravá výživa se podílí na současném i budoucím zdraví. Je základním předpokladem pro zdravý tělesný a duševní vývoj jedince, podporuje odolnost organismu“ (Havlíková, 2000, s. 56).</p> <p>Výživa je hodně rozpracovaná, co vše by měla dětská strava obsahovat a čeho jsou jednotlivé potraviny zdrojem, objasňuje také, proč jsou určité potraviny pro děti nevhodné a jaké chyby se často v dětském jídelníčku vyskytují. ZMŠ poukazuje na nutnou spolupráci mateřské školy a rodiny při utváření správných stravovacích návyků: pestrost a plnohodnotnost stravy, potřeby jednotlivých dětí, prevence negativních návyků, dodržování časových rozestupů mezi jídly, kulturní prostředí, pitný režim (Havlíková, 1995, s. 49).</p>	<p>Výživa</p> <p>V programu Začít spolu je dodržována dle předpisů, a je v souladu s RVP PV.</p> <p>Svačina je rozvolněná v době od 8.00 do 9.00 hodin</p> <p>Nepřípustné je násilné nucení dětí do jídla (Smolíková, 2004, s. 33).</p> <p>Pitný režim je dodržován.</p>	<p>ZMŠ se výživou podrobně zabývá a detailně ji rozpracovává. Začít spolu se nezabývá jednotlivými potravinami, ale řídí se tím, co ukládá RVP PV.</p> <p>Začít spolu navíc umožňuje dětem jíst dle potřeby (rozvolněná svačina s dodržováním daného pravidla a učení odpovědnosti – možnost přidání svačiny jen do určitého množství).</p> <p>Pitný režim je shodný u obou programů.</p>	<p>Rozvolněné svačiny, nalévání polévky a mazání pomazánky na pečivo.</p> <p>Zjišťovat stravovací návyky v rodině, hovořit s rodiči o vhodnosti, či nevhodnosti potravin.</p> <p>Zařazení biopotravin.</p> <p>Spolupráce s rodiči při výběru jídel, zařazování nových jídel</p> <p>Průběžná spolupráce rodič-učitelka- jídelna</p> <p>Nabízení dětem ovoce a zeleniny i mimo pravidelné podávání, podporování a upozorňování dětí na pitný režim. Nabízet zdravé nápoje.</p> <p>Dbát na úpravu jídla při podávání, vytvořit k jídlu klidné prostředí beze spěchu.</p> <p>Organizovat dle potřeby ochutnávky zdravé stravy, jídelníčky.</p>
<p>Věcné prostředí</p> <p>Dělí se na čtyři části:</p> <p>a) Materiální, funkční a estetické kvality (prostorové uspořádání, dostatečně velké prostory na počet dětí, návaznost místností, povrch hřiště, zahrada).</p> <p>b) Fyzikálně chemické a biologické kvality</p>	<p>Věcné prostředí</p> <p>Řídí se podle RVP PV a týká se prostor MŠ, vybavenosti, zdravotně hyg. zařízení, pomůcky, materiály, úprava, výzdoba interiéru budovy apod., vše musí být v souladu s vyhláškou č. 410/2005Sb.</p>	<p>ZMŠ se podrobně věnuje věcnému prostředí.</p> <p>ZS věcné prostředí ve svém programu nerozpracovává, ale poukazuje na jejich dodržování dle RVP PV a vyhlášky.</p> <p>V obou programech je kladen důraz na</p>	<p>Centra aktivit – vybavení vhodným nábytkem, skříňkami, dostupné pro děti, popsané skříňky symboly, podle kterých děti poznají, co ve skříňkách najdou. Alternativou mohou být centra aktivit v prostředí zahrady.</p>

<p>(vzdálenost od zdroje hluku, teplota, vzduch, čistota prostředí, osvětlení, aj.).</p> <p>c) Emocionálně estetické kvality (vybavenost, dostupnost hraček a jiného materiálu, vhodnost nábytku, výzdoba).</p> <p>d) Prožitkově poznávací kvality (aktuální uplatňování a provádění změn ve výzdobě, podněcování zájmu dětí) Individuální péče o ohrožené děti – alergie. ZMŠ podporuje pořizování přístrojů na ozdravování prostředí: čističky vzduchu, zvlhčovače, horská sluníčka, solária, vysavače (Havlínová, 1995, s. 67).</p>	<p>Vyhláška o hyg. požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.</p> <p>Nejzákladnějším rysem pedagogické práce je prostor ve třídě i venku uspořádat do skupin, center aktivit. Tato centra jsou vybavena odpovídajícím nábytkem, pomůckami, materiálem. S tímto vybavením si děti hrají, seznamují se, zkoumají ho.</p> <p>Individuálně si dítě zvolí centrum a pověsí si tam svou značku.</p> <p>Toto centrum je předem označeno počtem dětí. Může tam být samo nebo maximální určený počet (Kotátková, 2008, s. 175).</p>	<p>dostupnost hraček a pomůcek pro děti.</p>	<p>Zlepšit prostorové podmínky, neslučovat třídy na odpolední odpočinek</p> <p>Zřízení přístrojů na čištění a zvlhčování vzduchu.</p> <p>Odhlučnit prostředí výsadbou stromů a keřů.</p> <p>Výběr keřů a dřevin na školní zahradu s ohledem na zdraví dětí. Různost prostředí – vytvoření zákoutí pro klidovou činnost, nerovný terén, menší kopec pro bobování dětí. Zbudování záhonku pro pěstitelské účely.</p> <p>Zřídit prostor pro sušení oděvů, pro čištění při nečase.</p>
<p>2. Výchova ke zdravému životnímu stylu – zabývá se dvěma okruhy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cíle a obsah výchovy ke zdravému životnímu stylu (Havlínová, 2003, s. 74), získávání návyků a dovedností, získávání 	<p>Výchova a vzdělávání.</p> <p>Cílem je vysoká samostatnost dětí, získávání individuálních kompetencí pro další život.</p> <p>Vzdělávání: Kooperativní učení.</p>	<p>ZMŠ – usiluje, aby dítě získalo samostatnost, aby pochopilo význam „já“, umělo se orientovat v situacích, které by ho mohly ohrozit, chápalo, co je pro něj zdravé a učilo se podle toho žít. Směřuje</p>	<p>Pracovat v Centrech aktivit, podporovat samostatnost při výběru centra, při výběru pomůcek, dodržovat pravidla činností v CA.</p> <p>Využívání výukových programů programu Zdravá Pětka, které se soustředí na zásady zdravého stravování: správné složení jídelníčku, ovoce a</p>

<p>dovedností a návyků chování, získávání návyků a dovedností zdravého životního stylu),</p> <ul style="list-style-type: none"> • způsob výchovy ke zdravému životnímu stylu – prožitkové učení (Havlíková, 1995, s. 81). Dítě se učí hrou, experimentováním a prožitkem (Havlíková, 2000, s. 160). <p>Prožitkové učení má stěžejní význam. Dítě musí řešit problém a hledat nějaké řešení. Hledáním řešení si problém lépe zapamatuje. Z tohoto hlediska je třeba dítěti předkládat „zdravé“ situace a problémy, protože taktéž může být prožitkem dítěte ovlivněno negativně. Dítě získává zkušenosti nenásilně, přirozeně, každodenním prožíváním. Úspěch prožitkového učení závisí na partnerském vztahu mezi učitelkou a dítětem. Při tomto učení mají význam smíšené třídy, kde se děti učí navzájem (Havlíková, 2000, s. 163).</p>	<p>Prožitkové učení – integrované učení hrou a činnostmi. Je to otevřený vzdělávací program, který není rozdělený na jednotlivé složky výchovy, ale kde se při jedné přirozené činnosti rozvíjí všechny schopnosti, dovednosti a znalosti (Gardošová, 2003, s. 73).</p>	<p>k získávání kompetenci podpory zdraví.</p> <p>Při tvorbě programu vychází z podmínek té určité mateřské školy.</p> <p>Klade velký důraz na prožitkové učení tak jako projekt Začít spolu.</p> <p>Začít spolu se nezabývá výchovou ke zdravému životnímu stylu prvořadě, ale sleduje získávání kompetencí, pro další život a vzdělávání. Oba projekty se shodují v tom, že dítě získává zkušenosti každodenním prožíváním a že úspěch závisí na vztahu učitelky a dítěte. Oba projekty také podporují smíšené třídy, kde se děti učí navzájem mladší od starších.</p>	<p>zelenina, pitný režim, zásady hygieny, bezpečnost potravin, příprava zdravé svačinky, Využití materiálů cvičení se Zdravou Pětkou, svět kolem Mě, rady pro rodiče Využívání denních i pobytových programů střediska environmentální výchovy Sluňákov v Horce nad Moravou Spolupráce se střediskem ekologické výchovy IRIS v Prostějově Vést děti k samostatnosti a odpovědnosti za své chování. Jednorázové akce na způsob ekoškolky nebo lesní školky.</p>
<p>3. Spolupráce a opora o sociální a odborné</p>		<p>ZMŠ navrhuje více možností</p>	<p>Předávání</p>

<p>partnery</p> <p>Spolupráce se ZŠ</p> <p>ZMŠ usiluje o klidný a nestresující přechod z MŠ do ZŠ.</p> <ul style="list-style-type: none"> • znalost zaměření MŠ a ZŠ, • předávání ZŠ písemnou dokumentaci, • oboustranné hospitace, • vzájemné návštěvy, <p>ZMŠ považuje za velmi důležité poznat zaměření základní školy a způsob výuky (Havlíková, 2000, s. 80).</p>	<p>Spolupráce se ZŠ</p> <p>Návaznost na ZŠ není vždy taková, jak si zástupci tohoto programu představovali.</p> <p>Začít spolu preferuje osobnost učitele, který pracuje na sobě a hledá cestu k dítěti a nové formy práce (Gardošová, Dujková, 2003).</p>	<p>spolupráce se ZŠ než ZS.</p> <p>ZMŠ se zajímá o způsob podpory zdraví v ZŠ a usiluje o spolupráci na této úrovni, ZMŠ spolupracuje s rodiči při výběru základní školy.</p> <p>ZMŠ je toho názoru, že první dva roky v ZŠ by mělo učení probíhat na základě zkušeností.</p> <p>Výuka by měla směřovat k individuálnímu rozvoji a nebyla by hodnocena známkami, aby dítě i nadále bylo v pohodě a nestresovalo se. Spolupráce s rodiči by v ZŠ měla probíhat stejně jako v ZMŠ. V programu ZS je důležitá návaznost činnostního učení.</p>	<p>dokumentace o dítěti</p> <p>Uskutečňovat návštěvy dětí z MŠ v ZŠ a ve školní družině, seznamovat se s prostředím školy a s pracovníky školy.</p> <p>Navrhnout učitelkám ZŠ návštěvu dětí v MŠ, při jejich činnostech, při spontánní hře.</p> <p>Uspořádání besedy pro rodiče s účastí pedagogů ZŠ o školní zralosti, o problémech souvisejících se začátkem školní docházky.</p> <p>Účast pedagogů mateřské školy při zápisu do ZŠ.</p> <p>Společné aktivity dětí MŠ a ZŠ např. ve zpěvu, recitaci, sportu, aerobiku.</p> <p>Osobnost učitele, který se zabývá programem ZS.</p>
<p>Spolupráce s obcí</p> <p>Vzájemné ovlivňování např. finanční - v souladu s rozvojem obce.</p> <p>MŠ obohacuje kulturní život obce.</p>	<p>Spolupráce s obcí</p> <p>Standardní, záleží na možnostech obce a lidech, kteří mají o tento program zájem a považují ho za nadstandard (podle výpovědi p. Gardošové).</p>	<p>ZMŠ i ZS spolupracují s obcí, podílí se na přípravě rozpočtu MŠ, reprezentují obec po stránce kulturní.</p>	<p>Ve spolupráci s obcí umožnit občanům zúčastňovat se poradenských činností v MŠ besedy s psychologem, se specialistou ve zdravém stravování, relaxačních činností).</p>
<p>Společenství mateřské školy a rodiny</p> <p>Pro uskutečňování projektu je důležitá</p>	<p>Spolupráce s rodiči</p> <p>Je hlavní princip programu, rodina má pro výchovu dítěte</p>	<p>ZMŠ i ZS klade velký důraz na neustálé zlepšování spolupráce rodiny a</p>	<p>Návštěva učitelek v rodině, zejména do rodin sociálně znevýhodněných pro</p>

<p>vzájemná propojenost</p> <ul style="list-style-type: none"> • znalost vzájemných požadavků, • otevřenost, tolerance, • podněty a inspirace ze strany ZMŠ, • seznámení školy s výchovou v rodině (Havlíková, 1995, s. 92). <p>Zdravá mateřská škola se snaží o posilování, rozvíjení upevnování vztahů s rodinou, vyrovnává chybějící nebo nevhodné vlivy z rodiny (Havlíková, 1998, s. 75).</p> <p>ZMŠ usiluje o spolupráci s rodinou již před nástupem dítěte do MŠ (Havlinová, 2000, s. 76)</p> <p>Nabádá rodiče ke spolupráci na výchovně vzdělávacím programu</p> <p>Vyzývá rodiče ke spolupráci na akcích školy (Havlíková, 1998, s. 77).</p>	<p>hlavní a nejvýznamnější roli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapojení rodičů ve třídě, • porady, • návštěvy doma, • dohoda mezi rodinou a školou, • tvorba indiv. plánů pro děti, • půjčování hraček a knih, • pomoc při pořádání akcí pro děti, • nástěnky, školní časopis, (Gardošová, Dujková, 2003, s. 121). 	<p>školy. Rodina si musí uvědomovat, že MŠ poskytuje dětem to, co jim sama nemůže poskytnout – společnost dětí, odborné vedení.</p> <p>Umožňuje rodičům pobyt v MŠ (třeba i celodenní). Učitelka tak poznává, jaké je působení rodičů, jaký způsob výchovy je doma uplatňován, a rodiče poznávají metody, získávají podněty, poznatky o předškolním věku, mohou pozorovat dítě v prostředí s ostatními dětmi.</p> <p>Na základě svých zjištění mohou s učitelkou vše prodiskutovat, popř. hledat řešení.</p> <p>Programu ZS uplatňuje začínat den společným úkolem rodičů a dětí.</p>	<p>zlepšení komunikace a spolupráce (Kolektiv autorů, 2011, s. 115).</p> <p>Působit na rodiče ze slabšího sociálního prostředí, aby jejich děti pravidelně navštěvovaly MŠ</p> <p>Zapůjčování rodičům odbornou literaturu</p> <p>Organizace dnů otevřených dveří (možnost rodičů účastnit se činností dětí, možnost nových rodičů seznámení s prostředím a činností mateřské školy</p> <p>Individuální přístup k dětem v případě rodinných problémů, nefunkčnosti rodiny</p> <p>Sledovat, zda probíhá zdravý vývoj dítěte v rodině (týrání, sexuální zneužívání).</p> <p>Pravidelná setkání s rodiči.</p> <p>Plnění společného úkolu při příchodu do MŠ.</p>
<p>Řízení</p> <p>ZMŠ uplatňuje participační a kooperativní řízení s faktickou koncepcí – podpora zdraví</p> <p>Personální řízení je založeno na týmové práci, vzájemné důvěře, pružném rozhodování, hledání nových kontaktů a otevřenosti vůči ostatním.</p>	<p>Řízení</p> <p>Pracovní tým v projektu Začít spolu funguje na základě stanovených pravidel, spolupráci a odpovědností každého pracovníka. Členové týmu mají stejnou filozofii a stejné očekávání, snaží se o dosažení společně stanovených cílů,</p>	<p>ZMŠ i program ZS se na týmové práci podílí všichni zaměstnanci školy, ředitelka umožňuje učitelkám podílet se na rozhodování.</p> <p>Všechny problémy se řeší okamžitě, pokud se jim nedá předejít.</p> <p>Na zlepšení a další rozvoj oslovuje ředitelka sponzory,</p>	<p>Vytvoření týmu spolupracovníků (učitelky, uklízečky, kuchařky), kteří vyznávají stejné priority.</p> <p>Podpora a motivace spolupracovníků, vzájemná důvěra, vytváření zdravého klima.</p> <p>Podpora tvořivosti pedagogických pracovníků,</p>

Technicko-ekonomické řízení – hledání dalších finančních zdrojů mimo stabilní zabezpečení (Havlinová, 1995, s. 100).	respektují se navzájem, komunikují, zvládají konflikty apod. (Gardošová, Dujková, 2003, s. 131).	částečně jsou to rodiče, částečně organizace.	naslouchání všem pracovníkům. Provádění průběžné analýzy, konzultace rozhodnutí s ostatními pracovníky.
Požadavky na učitelku: ZMŠ považuje středoškolské vzdělání za nedostačující, proto považuje za vhodné vzdělání na vysokoškolské úrovni (Bc., Mgr.), prozatímne považuje ZMŠ za vhodné účast na kurzech a sebevzdělávání (Havlinová, 1995, s. 106). ZMŠ vyžaduje, aby si učitelka uvědomovala zodpovědnost ke světu, přírodě, společnosti, zdraví, aby stále rozvíjela svoje znalosti a byla vzorem při vyznávání zdravého životního stylu	Požadavky na učitelku: Střední pedagogická škola – učitelství pro MŠ. Další vzdělávání učitelů (základní nebo prohlubovací semináře Začít spolu, workshopy, letní školy, pro učitele, studenty, rodiče, atp. a to vše interaktivní formou) Dobrá učitelka by měla být ve třídě spíše režisérem a ne hlavním hercem (Nováčková, 2008, s. 13).	ZMŠ – prvořadý je vztah učitelky ke zdraví a její životní styl, schopnost nepodporovat záliby, které dítěti neprospívají, spolupracuje s rodiči, respektuje i odlišné názory rodičů na výchovu ke zdraví a snaží se je ovlivňovat, umí využít techniky a metody k výchově ke zdravému životnímu stylu a ke zdraví. Program Začít spolu vidí hlavní význam v partnerství učitelky a dítěte.	Vysokoškolské studium na úrovni Bc. Tvořivost a umění improvizace. Týmová práce, postoj k vizi školy. Odpovědné chování pedagog. pracovníků, být dětem vzorem podle přijatého projektu – propojenost zdraví biologického, psychického, společenského, sociálního a environmentálního. Svým životním stylem být vzorem také pro rodiče. Mít chuť se stále vzdělávat a poznatky využívat v práci s dětmi. Učitelka, která má odborné znalosti.

5.4 Tabulka č. 4 Obsah vzdělání

Zdravá MŠ	Začít spolu	Srovnávání	Doplnění ŠVP
Tvorba obsahu je ovlivněna vnějším prostředím (např. umístěním školy, složením obyvatelstva, zřizovatelem), vnitřním prostředím (např.	Obsah výchovy a vzdělávání se rozpracovává ve ŠVP, dělí se na integrované bloky. Tyto bloky obsahují	Obsah vzdělávání se zabývá především zdravím, jak se chovat k sobě a k ostatním, aby bylo chráněno zdraví, jak se	Pozorování živých tvorů na zahradě (žížala, mravenec, brouk, budka pro ptáky), Návštěvy biotopu – Romže, Velký Kosíř.

<p>vedením mateřské školy, osobnostními kvalitami pedag., spoluprací s rodiči), možnostmi dětí a životním stylem jejich rodin, událostmi během roku (Havlíková, 1995, s. 75).</p> <p>ZMŠ – obsah tvoří témata, která si všímají čtyř okruhů: porozumět vlastnímu tělu, uvědomovat si svoji identitu, vztahy k rodině a k ostatním lidem, vztahy ke světu (Havlíková, 1995, s. 76).</p>	<p>témata dětem blízká, např. roční období, pohádky apod.</p> <p>Činnosti obsahují měření, práce se dřevem, pokusy s vodou a pískem, vážení, míchání barev, dramatické hry, četba příběhů, tradice, srovnávání, počítání, prohlížení knih, poslech pohádek, vyjadřování vlastních myšlenek a prožitků (Gardošová, Dujková, 2003, s. 17).</p> <p>Centra aktivit i na školní zahradu.</p>	<p>chovat v případě nemoci, jak nemoci předcházet, jak udržovat zdravé prostředí apod.</p> <p>Mimo to zpracovává tak jako projekt Začít spolu pět oblastí: které musí být v souladu s RVP PV. Při výběru témat dbají oba projekty na všestranný rozvoj dítěte.</p>	<p>Na zahradě hry s blátem, pískem sněhem Sázení, sklizení, péče o záhon, hrabání, lupa, sáčky pro sběr-přírodniny zalévání</p> <p>Zařazovat pobyt na zahradě i v nepříznivém počasí (v dešti, hry na sněhu, hry s blátem)</p> <p>Různost prostředí- vytvoření zákoutí pro klidovou činnost (poslech četby, výtvarné aktivity), nerovný terén pro běh, chůzi, sáňkování).</p>
--	---	--	---

5.5 Tabulka č. 5 Evaluace, hodnocení, evaluační nástroje

Evaluace je průběžné vyhodnocování shromažďování informací o funkčnosti plánů třídních i školních. Informuje o významu pedagoga v práci s dětmi, jaké používá formy a metody, zda je v souladu s cíli Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a výsledky jsou smysluplně využívány (Smolíková, 2004, s. 46).

Zdravá MŠ	Začít spolu	Srovnávání	Doplnění ŠVP
<p>Pravidelné vyhodnocování:</p> <ul style="list-style-type: none"> třídní úrovni: evaluace probíhá po ukončení každého tématu a vyhodnocuje plnění dílčích cílů, vyhodnocuje, zda činnosti směřují k získávání kompetencí pro podporu zdraví. Učitelka ke své práci může využít tabulku, která zpracovává směr k získávání kompetencí 	<p>Zpracovává ředitelka spolu s pracovním týmem, kterou zahrnují do evaluační zprávy, Pro evaluaci si vypracovávají plán:</p> <ol style="list-style-type: none"> cíle - forma SMART indikátory - standardy – např. rozvoj, zda bylo rozvoje dosaženo, zda je součástí a není izolovaný, je v souladu s cíly, kvantitativní, 	<p>Pozorování a hodnocení pokroků jednotlivých dětí je významné pro další práci s dítětem s přihlédnutím na jeho individuální možnosti. Shodné pro oba programy.</p> <p>V obou projektech je využíváno portfolio dítěte, které by bylo průběžně</p>	<p>Diagnostika dětí podle Oregonské metody</p> <p>Evaluace našeho ŠVP probíhá podobně jako ve Zdravé mateřské škole na úrovni třídy a školy. Pro zlepšení práce bude dobré využít tabulku kompetencí z Kurikula</p>

<p>dítěte předškolního věku Učitelka dítě pozoruje a na základě pozorování dětí provádí záznamy o dětech, každodenně, vyhodnocuje vlastní práci.</p> <ul style="list-style-type: none"> školní úrovni: obsahuje vyhodnocení jednotlivých tříd, řeší problémy, které z evaluace vyplývají (řešení konkrétních situací, předávání zkušeností, hospitační záznamy). Vyhodnocuje se dodržování podmínek podle zásad školy podporující zdraví. Vyhodnocuje se funkčnost školního kurikula (Havlinová, 2000, s. 158). 	<p>kvalitativní</p> <p>3. nástroje – dotazníky, ankety,</p> <p>4. zpráva – zjištění, jestli stanovené cíle byly splněny, jaké byly výsledky, cíle, které nebyly splněny a proč. Seznamuje s budoucími aktivitami, činnostmi, vede další plánování o budoucím rozvoji (Gardošová, Dujková, 2003, s. 133).</p>	<p>doplňováno od průběhu adaptace, dále prospívání dítěte, individuální potřeby dítěte, záliby, informace od rodičů. Současně jsou do portfolia zařazovány práce dětí. (Smolíková, 2004 s. 9).</p> <p>Oba programy také průběžně vyhodnocují plnění dílčích cílů a směřování k získávání kompetencí. Kompetence ZMŠ jsou zaměřeny na zdraví a zdravý životní styl.</p>	<p>podpory zdraví a konkrétní dílčí cíle, které se ke kompetencím vztahují.</p>
--	--	--	---

6 VÝSLEDKY A KOMPARACE

Filozofie se u obou programů liší v akcentu na zdraví. Ve filozofii Zdravé mateřské školy je nejvýznamnější zdraví a zdravý životní styl. Program Začít spolu ve své filozofii preferuje samostatnost a spolupráci dětí. Shodují se hlavně ve významu vzoru dospělého člověka pro dítě, i když v každém programu z jiného hlediska. V ZMŠ z hlediska vize zdravého životního stylu a v programu Začít spolu z hlediska empirického - získat zkušenosti a dovednosti pro seberealizaci osobnosti.

Společným cílem obou programů je výchova ke zdraví. V programu ZMŠ je zdraví jako prvořadý cíl, proto je komplexně rozpracováno. Program ZS se věnuje zdraví pouze okrajově.

Zásady: Oba programy usilují *o pohodu*, protože jen tak mohou *předcházet stresovým prožitkům*. Pohoda úzce souvisí *s uspokojování potřeb*. Záleží na tom, co každý program považuje za důležitější. Uspokojování základních potřeb je pro oba programy shodné. Vyšší potřeby souvisí se zdravím, Začít spolu se samostatným jednáním.

Jednou z nejvýznamnějších potřeb je *potřeba hry*. Také oba programy přistupují ke hře stejně, protože dítě se hrou učí. Učitelky umožňují, aby děti byly při hře samostatné, do hry vstupují jen dle potřeby a podle potřeby ji pomáhají citlivě navodit. Pro program Začít spolu je zásadní uplatňování center aktivit, také ZMŠ využívá práci ve skupinkách. Uspokojování potřeb by nebylo možné bez pohody tělesné, duševní, sociální a na to také dbají oba programy. Významnou úlohu při tom hrají pohybové činnosti, ať už spontánní, řízené, nebo relaxační, především však prováděné s radostí, s chutí a zásadně bez nucení.

Uspořádání dne je u obou programů shodné. U obou programů je kladen důraz na pitný režim, zdravá mateřská škola se více soustředí na skladbu jídel. Využívání zdravých pokrmů, zavádění nových. Zdravá mateřská škola se také velmi podrobně věnuje věcnému prostředí, ukazuje, na které aspekty je třeba dbát a na co se zaměřit. Také Začít spolu se této otázkou věnuje. Oba programy se řídí RVP PV a vyhláškou č.410/2005.

Oba programy usilují výchovu a vzdělávání směřovat k získávání kompetencí. Zdravá mateřská škola akcentuje kompetence zaměřené k získávání zdravého životního stylu, Začít spolu se řídí kompetencemi dle RVP PV. Významné pro oba programy je také získávání samostatnosti.

Jak již vyplývá z tabulky, oba programy kladou velký význam na prožitkové učení a považují za důležité zřizování smíšených tříd, kde mohou mladší děti získávat zkušenosti od starších.

Oba programy považují za žádoucí pokračovat v základní škole v duchu svého programu. To znamená, že Zdravá mateřská škola propaguje podporu zdraví i v ZŠ, navrhuje pomalejší nestresový postup s využíváním prožitkového učení v prvních dvou ročnících bez známkování a Začít spolu vidí význam v pokračování v činnostním a skupinovém učení.

Spolupráce s obcí je stejná v obou programech. Pro zdravou mateřskou školu je důležité i zdravé životní prostředí obce. S rodinou vykazuje dílčí rozdíly. Zdravá mateřská škola usiluje o neustále se prohlubující spolupráci, protože považuje za nutné, aby rodina znala způsob a obsah práce mateřské školy a také mateřská škola znala způsob výchovy v rodině, protože jen tak lze společně směřovat k výchově ke zdravému životnímu stylu.

Začít spolu spolupracuje s rodiči prostřednictvím vypracované metodiky. Snaží se vtáhnout rodiče do děje v mateřské škole vedle známých tradičních aktivit také pomocí ranního společného úkolu. Celková práce a výsledky školy jsou založeny na působení pracovních týmů v souladu s programem jejich školy. Od toho se také odvíjí požadavky na pedagogické i nepedagogické pracovníce.

Obsahem vzdělávání: v obou programech je zaměření na všestranný rozvoj dítěte, ZMŠ komplexně rozpracovává téma zdraví.

Evaluace probíhá na stejných základech. V první řadě je důležité, aby byl ŠVP funkční. Dále je to pozorování dětí, vyhodnocování pokroků, vedení diagnostiky, zakládání portfolia, sledování plnění dílčích cílů, získávání kompetencí. Pro program ZS je typické provádět diagnostiku podle Oregonské metody.

Ze zpracování srovnávání projektů ZMŠ a projektu ZS s naším ŠVP vyplynulo, že by naši mateřské škole lépe vyhovoval projekt Zdravá mateřská škola. Tento projekt přináší nové náměty, upozorňuje na skutečnosti, které naše mateřská škola občas prováděla, ale prováděla je nahodile a neměla je zapracované do školního vzdělávacího programu. Toto zjištění potvrdila i anketa pro rodiče, kteří mají zájem o celkové zlepšení zdravotního stavu dětí. Rodiče se chtějí radit o stravě, mají zájem o zavádění nových pokrmů, (Illková, 2005, s. 96), navrhují schůzky s pracovníky jídelny. Rodiče by uvítali pravidelné otužování.

Závěry komparace:

Shody	Rozdíly
Pohoda, potřeby, hra, uspořádání dne, věcné prostředí, obsah vzdělávání	Filozofie, cíle, výživa, požadavky na učitelku

Bylo zjištěno, že se programy liší akcentem na čtyři oblasti, v šesti oblastech je shoda.

6.1 Inspirace pro inovaci ŠVP

Při studiu projektů ZMŠ a ZS a jejich srovnávání vyplynuly především z projektu Zdravá mateřská škola náměty a inspirace, kterými by bylo možno ŠVP naší školy obohatit a vylepšit i za situace, kdy MŠ není členem sítě zdravých mateřských škol ani Začít spolu.

Společným úsilím pracovníků MŠ i rodičů, dle zjištěných skutečností, je péče o zdraví dětí. Proto by se filozofie školy mohla rozšířit o vědomou podporu zdraví od raného věku, všestrannou péči o zdraví, klást důraz na prevenci a uplatňování zásad správné životosprávy.

Podle projektu ZS by bylo možno rozšířit filozofii o ideu podpory samostatnosti v konání dítěte a odpovědnosti za toto konání v míře přiměřené věku a individuálním zkušenostem dítěte.

Z toho vyplyne pro naši školu úkol modifikovat cíle předškolního vzdělávání v konkrétních podmínkách školy. V cíli bude vhodné konkrétně formulovat záměr v oblasti péče o zdraví. Idea by promítala téma fyzického a duševního zdraví do dílčích cílů během celého roku a směřovala by k utváření základů kompetence podpory zdraví. V neposlední řadě by to znamenalo vzdělávání pedagogů v tomto směru a utváření obrazu o zdravém životním stylu dítěte v holistickém pojetí.

Jednou ze zásadních změn, které by si naše MŠ měla vyzkoušet, je zřízení smíšených tříd, což podporují oba programy, ale rodiči našich dětí tato idea není akceptována. Znamená to najít prostor pro častější setkávání mladších a starších dětí při aktivitách zaměřených např. na obec, komunitu, při výletech s aktivním programem a za účasti rodičů apod. Vysvětlit rodičům styl práce v jednotřídních školách, kde se plně využívá přirozeného sociálního prostředí věkově smíšených skupin a zároveň je dětem umožněno ve specializovaných činnostech věku adekvátně prožít čas, spolupráci, hry, poznávací aktivity, přípravu na psychomotorické činnosti budoucích školáků, první kamarádství, zájmy.

ZMŠ funguje na základě zásad poskytujících velmi mnoho námětů, které v našem ŠVP nejsou obsaženy, ale poskytují dětem i učitelkám možnost seberealizace, rozvoj sebedůvěry, sebeovládání, nebojácnost, poznat a pojmenovat své potřeby. Pro učitelky nabízí zařazování psychomotorických her, relaxačních her, dechová cvičení, dětskou jógu aj. Vytvoření hracích koutků má stěžejní význam, ale je omezeno prostorovými možnostmi. Proto bude vhodné hledat alternativní řešení v tvorbě vhodných zákoutí např. na zahradě školy.

Rozhodně MŠ využije náměty na prohloubení spolupráce s rodiči v oblasti stravování. Podstatné je zjistit stravovací návyky v rodině a usilovat o zlepšení komunikace mezi rodiči,

mateřskou školou a školní jídelnou. Nabídneme zařazování zdravých potravin, nových jídel, zlepšení úpravy jídla, zařazování ochutnávek zdravé stravy, vyhledávání inspirace dle jídelníčků na webových stránkách jiných mateřských škol, které se věnují zdravé stravě. Učitelky mohou využít námětů pro rozvíjení samostatnosti při stolování (nalévání polévky, mazání pečiva).

Z průběhu šetření probíhajícího při tvorbě bakalářské práce vyplynulo, že by bylo možné zlepšit věcné prostředí naší mateřské školy. Například zajistit vhodný nábytek na vytváření center aktivit (ZS) nebo hracích koutků (ZMŠ), nákup přístrojů na čištění a zvlhčování vzduchu, vysadit keře a stromy, vytvořit zákoutí pro pracovní i klidové činnosti na školní zahradě, vytvořit vhodný terén na části školní zahrady pro bobování, zřídit záhonek pro pěstitelské účely. MŠ zcela postrádá prostor pro sušení mokrého oblečení.

Výchovu a vzdělávání by naše mateřská škola obohatila o výukové programy a materiály „Zdravá pětka“, o zapojení do environmentálních programů, které uskutečňují střediska ekologické výchovy Iris v Prostějově a Sluňákov v Horech nad Moravou. Zajímavé, ale náročné by bylo zpracování a uskutečnění jednorázové akce na způsob ekoškoly nebo lesní školky (např. projekt jednoho dne v MŠ).

Náměty by mohla mateřská škola využít a navrhnout i v prohloubení spolupráce se ZŠ. Ať už jsou to návštěvy dětí v ZŠ, seznamování s prostředím nebo návštěvy učitelek ZŠ v mateřské škole, kde je mohou pozorovat přímo při různých činnostech. Uskutečňování besed, kterých by se účastnili rodiče a učitelky MŠ i ZŠ. Pořádání soutěží pro děti ze ZŠ i MŠ například pěveckých či recitačních. Nabídnout učitelkám ze ZŠ seznámení se ŠVP MŠ, nabídnout učitelkám ze ZŠ dokumentaci o dítěti a společně hledat řešení. Svou účastí u zápisu do 1. třídy podpořit děti.

Pro inovaci ŠVP by bylo možno využít také zajímavé náměty pro rozšíření spolupráce s obcí a spolupráce s rodiči, například poradenské činnosti nejen pro rodiče, ale i jiné zájemce z řad obyvatel města. V některých případech by spolupráci prospěly návštěvy v rodině. Pozitivním přínosem by jistě byly „Dny otevřených dveří“ ať pro rodiče dětí již docházejících do MŠ či rodiče dětí mladších. O pravidelná setkávání rodičů a pedagogů příliš velký zájem není z důvodu pracovního zaneprázdnění rodičů. Pro tyto rodiče by bylo jistě velkým přínosem pořádání výstavek odborných knih a jejich zapůjčování.

Velmi lákavé je zavedení plnění ranního společného úkolu rodičů a dětí dle programu Začít spolu. Úkol může dítě zpočátku plnit doma a přinést splnění do mateřské školy. Je možné, že společný start by ráno po příchodu rodiče zvládli, pokud by měli zkušenost s tím, co jim dítě kreslilo doma o mateřské škole.

Pokud pracovní tým naší mateřské školy provede inovaci ŠVP dle získaných návrhů a inspirací, je nutné, aby tuto koncepci všechny pracovnice plně respektovaly, dle tohoto směru si zvyšovaly kvalifikaci a byly vzorem pro děti i rodiče.

6.2 Seznámení spolupracovníků s výsledky komparace

Dalším důležitým krokem bylo seznámení všech pracovníků se zjištěnými skutečnostmi. Sice se všichni podíleli v etapě sběru dat na mapování současného stavu, ale celkové výsledky analýz jim byly představeny až v situaci, kdy byl pedagogickému sboru k dispozici kompletní soubor informací.

Projekt ZMŠ je velmi podrobně rozpracován a přináší pro školní vzdělávací program mnoho nových námětů a doplňujících informací. Podrobně rozpracovává každé kritérium, které je důležité pro úspěšné fungování mateřské školy. Poskytuje zájemcům o tento projekt dostatek odborné literatury i poznatky z fungování mateřských škol, které tento projekt přijaly.

Projekt ZS přináší informace, se kterými mateřská škola vstřícná k poznatkům ze seminářů, hospitací a odborných článků, již byla z větší části obeznámena. Velmi zajímavé je zpracování Center aktivit, které jsou založené na samostatnosti dítěte.

Společně se členové našeho pracovního týmu shodli na preferenci projektu Zdravá mateřská škola. Přesto jsme velmi zodpovědně zvažovali tak významný krok, jako je vstup do sítě zdravých mateřských škol. Učitelky projevíly obavy, zda jsou připraveny začít pracovat v duchu projektu Zdravá mateřská škola, když s ním nejsou dostatečně obeznámeny. Po společných jednáních bylo rozhodnuto, že budeme úkol řešit postupně podle navrženého postupu, který umožní učitelkám si vyzkoušet práci v tomto směru a který jim dá čas na získání zkušeností a možnost se postupně seznámit se vzděláváním dětí podle projektu ZMŠ.

Návrh postupu:

- prostudování námětů na inovaci, které vyplynuly z komparace programů,
- výběr některých námětů pro okamžité zavedení do praxe, práce s novým materiálem,
- šetření, které by ukázalo vhodnost či nevhodnost námětů,
- zapojení rodiny do konceptu ZMŠ,
- průběžné studium programu, rozšiřování poznatků v této oblasti,
- dle výsledků výzkumu pracovat na inovaci ŠVP s využitím námětů vybraných při komparaci programů,
- možný vstup do sítě ZMŠ.

6.3 Šetření

Pro počáteční seznámení s problematikou, byly vybrány náměty, z kterých se některé staly zdrojem šetření před inovací ŠVP a zvažovaným vstupem do sítě ZMŠ. Tyto náměty byly do praxe zavedeny ihned po projednání a schválení všemi pracovníci:

Co zařadit do sebevzdělávacích činností.	<ul style="list-style-type: none">• zařazování her na zvyšování sebevědomí,• zařazování dechových cvičení,• návštěva solné jeskyně,• návštěva bazénu, sauny,• rozšíření cvičení na školním hřišti,• přenášení činností na zahradu,• pozvání učitelů ZŠ do mateřské školy,• zavádět „Dny otevřených dveří“,• zřízení školního záhonku,• zakoupení čističky vzduchu a zajištění zvlhčovačů vzduchu,• zapůjčování odborné literatury rodičům.
Inspirace dle nabídky pro MŠ	<ul style="list-style-type: none">• vědomá podpora zdraví - jedinec, prostředí (věnovat se tématu zdraví v každém IB),• zařazování jógy pro děti, relaxační cvičení,• otužování dětí vzduchem a vodou,• využívání námětů (témat) dle „Zdravé pětky“ (výukové programy, cvičení, jídelníček),• výběr seminářů zaměřených na zdravý životní styl.
Projektová spolupráce	<ul style="list-style-type: none">• návštěva SEV Sluňákov a ekologického centra Iris, účast na jejich výukovém programu,• besedy odborníků (pediatr, nutriční poradce, sportovní instruktor...) pro pracovníky školy i rodiče.

6.3.1 Cíle šetření

Zjistit které:

1. projevy dětí ukazují první osvojené představy a dovednosti v péči o zdraví.
2. náměty, obsahy si děti v rámci ochrany zdraví zapamatují (umí argumentovat).

3. prvky projektu ZMŠ potřebují pracovníci naší MŠ doplnit.

Šetření se zúčastnila celá MŠ, to je 104 dětí, osm pedagogických pracovníků a tři provozní pracovníce. První a druhý cíl sledovaly všechny učitelky, třetí cíl sledovala vedoucí učitelka.

Délka výzkumu: 8 měsíců

Hypotéza

1. Lze předpokládat, že zavádění nových prvků děti přivítají. Z našich zkušeností víme, že děti zajímají témata zdraví a příroda. Děti také mají rády pohyb ve všech formách, a proto lze předpokládat, že je zaujme i jóga a relaxační cviky. Problematické bude zavádění novinek do stravování, protože jídelna připravuje jídla také pro základní školu.
2. Předpokládáme, že si děti osvojí prvky zdravého chování, začnou projevovat jistotu a samostatnost v užívání nových informací nejen vzhledem ke svému tělu, ale i v jednání s ostatními dětmi. Očekáváme, že se informace o podpoře zdraví promítnou do činností (mytí, pitný režim, zdravá potrava, používání příboru, bezpečná manipulace s nůžkami a jinými pomůckami, bezpečná hra apod.).
3. Pracovnice školy v péči o zdraví budou usilovat o sebevzdělávání a vzájemné vzdělávání, předávat si zkušenosti a průběžně informovat rodiče.

Úkoly šetření:

- zařazování her na zvyšování sebedůvěry,
- rozšíření cvičení na školním hřišti,
- zřízení školního záhonku,
- vědomá podpora zdraví - jedinec, prostředí (věnovat se tématu zdraví v každém IB),
- zařazování jógy pro děti, relaxační cvičení,
- výběr seminářů pro pedagogické pracovníce zaměřených na zdravý životní styl,
- besedy odborníků pro pracovníky školy i rodiče.

Metodika šetření:

1. Které projevy ukazují první osvojené představy a dovednosti v péči o zdraví?

Termín	Prostředky:
6. 9. - 30. 9. 2014	<ul style="list-style-type: none"> • 1. IB – seznamování s pravidly soužití dětí ve třídě: „ruce si pomáhají, ale neubližují“. Nohy nekopou do dětí, hraček, neběhají mezi stolečky, po třídě chodí krokem, • necákat vodou v umývárně – bezpečný pohyb, prevence úrazu, • joga - učit se postupnému, vědomému uvolnění rukou, nohou, hlavy, celého těla „hadrová panenka“, • ranní svačinky - ochutnat poznávat použité suroviny (např. mrkev, ořechy).
1. 10. – 20. 12. 2013	<ul style="list-style-type: none"> • IB - téma doprava – zařazování relaxačních her pokračovat v uvolnění části těla, správné dýchání např. hra „Letadlo“ a hra „Míč“, • školní hřiště – vést děti k pochopení pravidel chování na školním hřišti, proč dodržovat vymezený prostor, • návštěva v centru ek.výchovy Iris, téma: Jak roste chléb – seznamovat se s výrobou některých zdravých potravin, • pokus o pochopení citových vazeb např. hra „Jsi můj malý“, „Lodičky a potápky“, • učit se zklidňovat organismus - relaxační hra „Houpací křeslo“, • Jóga – pohyby v rytmu dýchání v nízkých polohách (rozvíjet správné dýchání), • 3. IB - téma Vánoce – seznámení s pyramidou výživy, poznávat, jak potraviny rozdělujeme, pokoušet se potraviny zařazovat, kam zařadíme

	<p>vánoční potraviny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • čerpat novou sílu pomocí stabilní pevné polohy – relaxační hry („svíčka“).
6. 1. 2014 – 28. 2. 2014	<ul style="list-style-type: none"> • návštěva dětské lékařky – přednáška pro děti (chráníme si své zdraví), • maňáskové hry – k seznamování s vitamíny a bacily - Alenka je nemocná, bacil „Vasil“, modelové situace, • jóga – silový a uvolňující pohyb (chápat nádech a výdech spojený s pohybem), • procvičení obličejových svalů – rozpoznávat různé emoce - relaxační hra – Masky, • pobyt venku – oblékání dle počasí, dialogy s dětmi o vhodném oblečení, s rodiči – příliš teplé oblečení škodí.
3. 3. 2014 – 20. 3. 2014	Relaxační hra – Semínko (postupně uvolňování – střídání napětí a uvolnění.
Projevy: starší, zkušené děti pozitivně reagují při řešení problémů, rády se zapojují do nových činností, hrají si a hře rozumí.	

2. Které náměty, obsahy si děti v rámci ochrany zdraví zapamatují (umí argumentovat).

Termín:	Náměty, obsahy:
1. 10. 2013 - 31. 10. 2013	<ul style="list-style-type: none"> • děti se upozorňují navzájem na nevhodné chování – nestrkat, nekopat, umývat ruce, (budeš nemocný, bacily...).
1. 11. 2013 – 20. 12. 2013	<ul style="list-style-type: none"> • při cvičení bezpečně zdolávaly překážky na školní zahradě, dodržovaly vymezený prostor - (počkej, půjdeme po jednom, nechod' tam, zastav), neničí prostředí, • zeleninové saláty ochutnávaly i ty děti, které je dříve odmítaly – aspoň ochutnám, zkusím, když je to zdravé, • některým dětem nová pomazánka zachutnala – řeknu mamince, aby mi ji udělala i doma • správné dýchání při relaxačních a jógových

	cvičení <ul style="list-style-type: none"> • pracovní list- zařazovat potraviny do pyramidy výživy.
6. 1. 2014 – 20. 3. 2014	<ul style="list-style-type: none"> • výběr námětových her „ na doktorství“ se rozšířil • děti si dobře osvojily některé názvy lékařských pomůcek a přístrojů – podej mi zkumavku, stetoskop, • děti si všímají prvků, které by šířily nemoce – např. použití kapesníků, kýchání, • děti se pohybují ve vymezeném prostoru, • pojmenovávají potraviny.
Projevy: projevují se nové prvky v chování (respekt k pravidlům), rozšířil se rejstřík konzumovaných potravin, zvýšily se znalosti k prevenci nemocí.	

3. Které prvky projektu ZMŠ potřebují pracovníci naší MŠ doplnit.

Termín:	Prvky:
22. 8. - 30. 10. 2013:	<ul style="list-style-type: none"> • spolupráce s místní cvičitelkou jogy, • prostudovat literaturu Zdravá výživa malých dětí.
3.12. - 10. 12. 2013	<ul style="list-style-type: none"> • seminář o 1. pomoci, pořádaný Schola servis Prostějov.
6. 1. – 20. 3. 2014	<ul style="list-style-type: none"> • samostudium učitelek - knihy o zdravém životním stylu, Rozvíjíme sebedůvěru dětí, • beseda s lékařem.
Projevy: zvýšil se počet hodin samostudia, změnil se obsah studia, zvýšila se frekvence vzájemného vzdělávání, konzultace, sdělení zkušeností aj.	

Místo a způsob realizace - MŠ, Středisko služeb školám Prostějov, místní sokolovna individuálně, týmově.

6.3.2 *Ověření hypotézy*

Jak jsme předpokládali, nová témata děti zaujala. Že je naše domněnka správná, ukázala pečlivost dětí při mytí, zvýšené přijímání nápojů, pozornost věnovaná prostředí ať již ve třídě nebo na školní zahradě. Také jednání s pracovníky školní jídelny potvrdilo naši domněnku, že zavádění nových jídel nebude zcela podle našich představ. Dohodli jsme se alespoň na změnách při přípravě přesnídávek a svačín, protože ty jsou připravovány pouze pro mateřskou školu. Přesto lze říci, že nově zvolené přesnídávký a svačinky děti přijaly.

Z pozorování vyplynuly první pozitivní změny v chování dětí. Po vycházce nebo pobytu na zahradě, po použití toalety se nyní důkladně myjí mýdlem bez nutného připomenutí. Při jídle opatrně manipulují příborem. Také při pracovních činnostech bezpečně manipulují s nůžkami, pastelkami, štětcem. Velký pokrok se projevil v chování dětí při cvičení na náradí. V neposlední řadě se projevilo zlepšení při volných hrách (méně agresivních projevů, více pokusů o domluvu mezi dětmi, respektování rozhodnutí).

Jak bylo zjištěno, šest pracovníků již zdravý životní styl uplatňuje, a proto začaly ochotně spolupracovat s ostatními kolegyněmi a předávaly své zkušenosti z práce ve třídách (např. tvorba evokujícího prostředí, dostatek pohybu a rozmanitost cvičení, hry zaměřené k ochraně zdraví – navozování potřebných situací, zdravý jídelníček).

6.3.3 Vyození závěrů

Na základě provedeného šetření byly vyozeny tyto závěry:

1. Hypotéza se potvrdila. Zájem a první projevy dětí potvrzují získávání dovedností v péči o zdraví (např. zvýšená hygiena, dodržování pitného režimu, relaxační cvičení apod.)
2. Hypotéza se potvrdila. Děti více nad svými projevy přemýšlí. Chování dětí ke kamarádovi je ohleduplnější. Obzvláště se zlepšilo sezení u stolečků (nehoupání se na židličky). Doporučení: povzbuzením a pochvalou podněcovat ty děti, které postupují pomaleji.
3. Hypotéza se potvrdila. Pracovníci spolupracují, tvoří tým při plnění nových úloh.

6.3.4 Víze změny ŠVP

Šetření probíhalo od července 2013 do února 2014. Ukázalo potřebu změny v naší pedagogické práci i v obsahu vzdělávání. Pracovní tým se rozhodl pro inovaci ŠVP s využitím programu ZMŠ.

Do budoucna mateřská škola uvažuje o začlenění do sítě zdravých škol a při tomto novém zaměření plánuje využití postupně se uvolňujících prostor (dle jednání se zřizovatelem), pro již výše uvedené aktivity. Také obohatit formy spolupráce s rodinou a ZŠ.

Změnu / inovaci ŠVP realizovat a vyhodnotit postupně ve školním roce 2014/2015 a 2015/2016.

7 JEDNÁNÍ SE ZŘIZOVATELEM

Jednání bylo uskutečněno na základě výsledků analýz a ankety pro rodiče, podle kterých se tým pracovníků mateřské školy rozhoduje o zapojení do projektu Zdravá mateřská škola. MŠ seznámila zřizovatele s vizí do dalších let, kde navrhla, jak využít a přebudovat některé prostory v MŠ.

1. Počet dětí:

- město v příštích letech neplánuje žádnou výstavbu městských bytů pro mladé rodiny,
- výstavba se bude týkat pouze soukromých rodinných domů,
- dle dodaných materiálů z matriky byl zjištěn postupný roční úbytek narozených dětí (2011 – 35 dětí, 2012 – 30 dětí, 2013 – 19 dětí).

Z těchto bodů vyplývá, že během několika let nebude MŠ naplněna a jedna třída může být adaptována pro specifické činnosti.

2. Prostory v MŠ:

V současné době je v MŠ v prostorách bývalé prádelny umístěna městská policie, pro kterou město plánuje nové, lépe přístupné prostory.

3. Návrhy MŠ:

Na základě zjištěných okolností od obce, MŠ a ankety, mateřská škola navrhla do dalších let využití uvolněných prostor:

V uvolněné herně zřídit tělocvičnu:

- při zřízení pracovních koutků pro děti nezbyvá volný prostor pro pohybové aktivity dětí, které vedou ke správnému tělesnému vývoji,
- chybí prostor na uložení tělocvičného nářadí a náčiní,
- využití pro cvičení rodičů s dětmi,
- zřízení relaxačních cvičení, jóga,
- taneční aktivity- zumba, taneční školy, dětský aerobic.

V uvolněné třídě umožnit poradenskou službu:

- dětský pediatr, logoped,
- poradenství o zdravé výživě,
- pravidelné informativní schůzky a konzultace rodičů s pracovníky školy.

V prostorách, které užívá městská policie zřídit po konzultaci s pediatrem saunu.

Při jednání se zřizovatelem byla prokonzultována také otázka finančních nákladů spojených s inovacemi v mateřské škole.

1. Náklady na DVPP, odbornou literaturu. Lze zvládnout z běžného ročního rozpočtu, je třeba pouze zvážit, na jaké účely se tyto prostředky použijí.
2. Náklady na přestavbu, vybavení. Finanční prostředky budou uvolňovány postupně dle časového plánu, který bude vypracovaný společně se zřizovatelem a vedením školy. V zájmu celé obce je zlepšování zdraví dospělých i jejich dětí, proto MŠ chce podporovat zdravý životní styl a zdravé životní prostředí.

Lze říci, že pro dílčí změny a kroky k formulaci nového školního vzdělávacího programu nebude třeba vynakládat vyšší výdaje. Celkové přijetí programu ZMŠ si vyžádá zvýšení finančních nákladů. Ty nelze získat v krátkodobém horizontu. Proto bude třeba vytvořit plán postupných úprav, kalkulovat náklady na ně a ve spolupráci s obcí úpravy realizovat.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit shody a rozdíly programů Zdravá mateřská škola a Začít spolu a najít inspiraci pro korekturu konkrétního školního vzdělávacího programu. V úvodu jsem objasnila důvody, které mě vedly k volbě tohoto tématu.

V první kapitole byla představena mateřská škola, pro kterou je hledána možnost modifikace školního vzdělávacího programu, uvedla jsem její současnou situaci. Popsala jsem vznik, filozofii a cíle ŠVP naší MŠ.

Ve druhé kapitole se věnuji analýze MŠ. K šetření jsem využila analýzu vnitřních a vnějších podmínek. Jedná se o posouzení ŠVP, aktivit v MŠ, životosprávy, věcného prostředí, DVPP, spolupráce s rodiči a s obcí. Součástí druhé kapitoly je také anketa pro rodiče a následný rozhovor s rodiči, v nichž se mohli vyjádřit ke spokojenosti s mateřskou školou.

Třetí kapitola se věnuje alternativním projektům Zdravá mateřská škola a Začít spolu. Další kapitola vytyčuje cíl, hypotézu a metodiku šetření bakalářské práce.

V páté kapitole jsem se programy zabývala podrobněji podle zvolených kritérií, prováděla jsem jejich komparaci a vyhledávala poznatky, které by mohly ovlivnit inovaci stávajícího ŠVP. Vybraná kritéria pro srovnávání: filozofie, cíle, zásady, obsah a evaluace.

Poslední sedmá kapitola popisuje seznámení zřizovatele se záměry mateřské školy a vizí do budoucna.

Závěrem lze říci, že cíl bakalářské práce byl splněn. Komparace alternativních programů Zdravá mateřská škola a Začít spolu byla provedena a podněty pro inovaci ŠVP byly nalezeny. Shoda snah učitelek školy s konkrétním ŠVP byla zřejmá u programu ZMŠ. Proto se uvedená konkrétní škola zaměří na postupné osvojování a realizaci tohoto programu. Ovšem ani program ZS není učitelkami odsouzen k zapomenutí. Byly v něm také nalezeny podněty k využití, ve spojení s programem ZMŠ.

Stanovené hypotézy:

1. a) Současný ŠVP je kompatibilní s programem ZMŠ ve větší míře než ZS?
1. b) Současný ŠVP je kompatibilní s programem ZS ve větší míře než ZMŠ ?
2. a) Zjištěná kompatibilita programu umožní inovaci ŠVP s minimálním zvýšením finančních nákladů na nehmotné podmínky realizace ŠVP?
2. b) Zjištěná kompatibilita programu umožní inovaci ŠVP se zvýšením finančních nákladů na hmotné podmínky realizace ŠVP?
3. a) Inovativní prvky přijme více než 50% dětí.

3. b) Inovativní prvky přijme méně než 50% dětí.

1. a) Hypotéza se potvrdila.

1. b) Hypotéza se nepotvrdila.

2. a) Hypotéza se potvrdila.

2. b) Hypotéza se potvrdila.

3. a) Hypotéza se potvrdila.

3. b) Hypotéza se nepotvrdila.

Z vybraných alternativních programů je kompatibilní ve větší míře ZMŠ. Její uvedení do praxe bude vyžadovat zvětšené náklady na hmotné podmínky, na nehmotné podmínky bude zvýšení nákladů minimální.

Pracovnice školy byly seznámeny s výsledky komparace a společně se rozhodly pro inovaci ŠVP s využitím námětů ze Zdravé mateřské školy. Před uvedením do praxe nového ŠVP proběhlo šetření o vlivu vybraných prostředků na chování dětí, na některých vybraných námětech z provedené komparace. Odpověď na vytyčené cíle šetření přinesly potvrzení hypotéz – zájem dětí o rozšíření poznatků o zdraví, děti se snaží argumentovat, upozorňují své kamarády na nesprávné chování, pracovnice školy rozšiřují znalosti v oblasti zdravého životního stylu. Z oblastí, které je třeba dále rozvíjet je to biologická komponenta osobnosti dítěte, cvičení dětí (hrubá a jemná motorika, jóga, relaxace, otužování, respirační cvičení apod.). Z hlediska psychologického bude třeba u dětí podporovat radost z nově dosažených dovedností a individuálních pokroků nejen ve fyzických, ale i sociálních projevech dětí pomocí dobře formulované zpětné vazby každému dítěti i celé skupině dětí. Nepedagogické pracovnice by měly rozšiřovat své znalosti v oblasti zdravého stravování, udržování zdravého prostředí, podporovat učitelky i rodiče v jejich snaze o osvojení prvků podpory zdraví v individuálním chování dětí.

Spolupráci s rodiči je třeba dále rozvíjet, zaměřovat se na společná témata (stejný přístup k tvorbě a upevňování hygienických návyků (mytí, sprchování, čištění zubů apod.), ke stravovacím návykům (zařazování jídel ze zdravého stravování, zdravý pitný režim s omezením sladkých nápojů, pravidelnost stravovacího režimu i jeho estetičnost, burza zdravých rodinných receptů našeho kraje), k bezpečnosti jednání. Zvláštní pozornost bude vhodné věnovat korektuře filozofie školy – zakomponovat vizi „jsem odpovědný za své zdraví“ a promítnout ji do všech IB. Získat rodiče pro spolupráci v míře, kterou by podporovali děti v rodinném životě při tvorbě a upevňování nových prvků zdravého odpovědného chování. Podpora novým obsahům, tématům a dovednostem péče o své zdraví by tedy měla být i filozofií výchovy v rodině.

SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY

BENÍŠKOVÁ, T., *První třídou bez pláče*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007.

CLAYCOMB, P., *Školka plná zábavy*. Praha: Nakladatelství Portál, 2011.

GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. *Začít spolu*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003.

HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010.

HAVLÍNOVÁ, M., *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Nakladatelství portál, 2000.

HAVLÍNOVÁ, M. *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Nakladatelství Portál, 1998.

HAVLÍNOVÁ, M. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Nakladatelství Portál, 1995.

HOLČÍK, J., 2012. Zdraví jako osobní a společenská hodnota. [online]. [cit. 2014-7-1].

Dostupný z WWW: <http://prakt.upol.cz/zdravi_holcik.php/>.

ILLKOVÁ, O. *Zdravá výživa malých dětí*. Praha: nakladatelství Portál, 2005.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008.

KROPÍKOVÁ, M., *Informatorium 3-8, č. 3.*, Praha: nakladatelství Portál, 2013, ročník 20.

NADEAU, M. *Relaxační hry s dětmi*. Praha: Nakladatelství Portál, 2003.

NEDBALOVÁ, J., 2009. Výchova ke zdraví [on-line]. [cit. 2013-26-11]. Dostupný z WWW:

< <http://www.vychovakezdravi.cz/clanky/o-projektu.html> >.

NOVÁČKOVÁ, J. *Mýty ve vzdělávání*. Kroměříž: Spirála, 2008.

OLOMOUCKÝ KRAJ, 2013. Přímé náklady na vzdělání. [kr.olomoucky.cz](http://www.kr.olomoucky.cz) [online]. [cit.

2013-12-5]. Dostupný z WWW: < <http://www.kr-olomoucky.cz/prime-naklady-na-vzdelavani-na-rok-2013-cl-384.html>. >.

PAVLOVSKÁ, M., SYSLOVÁ, Z., MAHELOVÁ, B., *Dějiny předškolní pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

ROSEOVÁ, A., WEISSOVÁ, L., *Rozvíjíme sebedůvěru dětí*. Praha: Nakladatelství Portál, 1997.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, 2006. Individualismus. [online]. [cit. 2013-16-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovník-cizich-slov.net/individualizmus-individualismus-/>>.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, 2006. Participační řízení. [online]. [cit. 2013-20-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.slovník-cizich-slov.net/participace/>>.

SMOLÍKOVÁ, K., *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

SMOLÍKOVÁ, K., *Manuál k přípravě ŠVP mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005.

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM MŠ, 2011.

TOMANOVÁ, D., *Cíle edukace*, Studijní text pro distanční vzdělávání: [projekt Školský management]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010.

VOŠAHLÍKOVÁ, T. *Ekoškolký a lesní mateřské školy*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010.

VYHLÁŠKA č. 410/2005 Sb., *o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých*.

ZÁKON č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Životospráva v MŠ

Příloha 2: Spolupráce s rodiči

Příloha 3: DVPP

Příloha 4: ŠVP

Příloha 5: Spolupráce s obcí

Příloha 6: Věcné podmínky